

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Jiří Škrabal

Historie volyňských Čechů a implementace tohoto tématu do výuky na základních a
středních školách.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedenou literaturu a zdroje. V Olomouci dne

..... vlastnoruční podpis

Tímto bych chtěl poděkovat mému vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícnost a odborné rady, které mi byly oporou při psaní diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat mé rodině za účast ve výzkumu a za poskytnutí dobových fotografií, medailí, odznaků, mincí a bankovek.

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část.....	9
1. Geografické zasazení Volyně.....	9
2. Historický vývoj Volyně od pravěku do 19 století	11
2.1 Před slovanské osídlení	11
2.2 Slovanské osídlení Volyně – Kyjevská Rus.....	12
2.3.1 Volyň v dobách Kyjevské Rusi.....	13
2.4 Polsko-litevská unie	14
2.4.1 Volyň v dobách Polsko-litevské unie.....	15
2.5 Volyň a Ruské impérium.....	15
3. Česká emigrace v 19. století.....	17
3.1 Migrace.....	17
3.2 Česká emigrace	17
3.3 Emigrace Čechů na západ	18
3.4 Emigrace Čechů na východ.....	19
3.5 Emigrace Čechů na Volyň.....	20
4. Ruské impérium na přelomu 19. a 20. století.....	22
4.1 Revoluční rok 1905	22
4.2 Začátky Čechů na Volyni.....	23
4.2.1 Hospodářský rozvoj volyňských Čechů do roku 1914.....	24
4.2.1.1 Zemědělství	25
4.2.1.2 Průmysl.....	25
4.2.2 Náboženský vývoj Čechů na Volyni.....	26
5. První světová válka	27
5.1 Ruské impérium za první světové války	27
5.1.1 Říjnová revoluce v Rusku	28

5.2 Československé legie v Rusku	29
5.3 Volyňští Češi za první světové války	30
6. Volyň po první světové válce	31
6.1 Volyňští Češi po první světové válce	31
6.1.1 Volyňští Češi v polské Volyni	31
6.1.1.1 Hospodářství a průmysl volyňských Čechů v polské Volyni	32
6.1.1.2 Kulturní život volyňských Čechů v polské Volyni	32
6.1.1.3 Školství volyňských Čechů v polské Volyně	33
6.1.2 Volyňští Češi v sovětské Volyni	34
6.1.2.1 Hospodářství volyňských Čechů v sovětské Volyni	34
6.1.2.2 Kolektivizace	34
6.1.2.3 Velký hladomor na Ukrajině	35
6.1.2.4 Kultura a školství Čechů v sovětské Volyni	36
7. Druhá světová válka	38
7.1 Volyňští Češi za druhé světové války	39
7.1.1 Volyňští Češi za německé okupace	39
7.1.1.1 Český Malín	40
7.1.1.2 Organizace Blaník	42
7.1.2 Osvobození Volyně a nástup volyňských Čechů do 1. československého armádního sboru	42
8. Reemigrace volyňských Čechů po druhé světové válce	45
8.1 Život volyňských Čechů po reemigraci v Československu	47
8.2 Reemigrace po roce 1989	48
II. PRAKTICKÁ ČÁST	49
1. Výzkumná část	49
1.1 Výzkumný cíl	49
1.2 Výzkumné otázky	49

1.3 Metoda výzkumu.....	49
1.4 Realizace a etika výzkumu	50
1.5 Limit výzkumu	50
1.6 Interpretace dat	50
1.7 Vyhodnocení dat	51
2. Implementace tématu volyňských Čechů do výuky na základních a středních školách ..	54
2.1 Důvody implementace tématu volyňských Čechů do výuky na základní a středních školách.....	54
2.2 Implementace tématu volyňští Češi na základních a středních školách v předmětu Dějepis.....	55
2.2.1 Zakotvení tématu v rámci RVP ZV.....	55
2.2.2 Zakotvení tématu v rámci RVP G	55
2.2.3 Návrh na aktivitu implementující téma volyňští Češi do výuky dějepisu na základní škole	55
2.2.4 Návrh na aktivitu implementující téma volyňští Češi do výuky dějepisu na Gymnáziích	57
2.3 Implementace tématu volyňští Češi na základních a středních školách v předmětu Výchova k občanství a Občanský a společenskovední základ.....	59
2.3.1 Zakotvení tématu v rámci RVP ZV.....	59
2.3.2 Zakotvení tématu v rámci RVP G	59
2.3.3 Návrh na aktivitu implementující téma volyňští Češi do výuky předmětu Výchovy k občanství na základní škole.....	60
2.3.4 Návrh na aktivitu implementující téma volyňští Češi do výuky předmětu Občanský a společenskovední základ na Gymnázií.....	61
2.4 Implementace tématu volyňští Češi na základních školách v rámci vzdělávacího oboru Člověk a svět práce	63
2.4.1 Zakotvení v RVP ZV.....	63
2.4.2 Recept č. 1 Polévka z červené řepy	63
2.4.3 Recept č. 2 Golupce.....	64

Diskuse	65
Závěr.....	66
Literatura	68
Přílohy	72
Anotace práce.....	117

Úvod

Téma historie volyňských Čechů a implementace tohoto tématu do výuky na základní a střední školy jsem si vybral z toho důvodu, že část mé rodiny z matčiny strany byli volyňští Češi. Rád bych se tedy dozvěděl, co je k emigraci vedlo, jaký byl život na Volyni a proč reemigrovali zpátky do Československa. Jelikož studuji pedagogickou fakultu, rád bych toto téma prozkoumal i v rámci pedagogiky, a to především možnosti, jak toto téma více implementovat do výuky na základních a středních školách.

Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část, přičemž teoretická část bude začínat geografickým vymezením Volyně v rámci nynější Ukrajiny. Následovat bude chronologický průřez historií volyňské oblasti od pravěku, přes starověk, Kyjevskou Rus, Polsko-litevskou unii až po carské Rusko. V další části se budu zabývat českou emigrací v 19. století, která bude zaměřena převážně na východní emigraci. Poslední část teoretické části se bude zabývat chronologickým historickým přehledem volyňských Čechů. Budu se vždy snažit danou historickou etapu volyňských Čechů zasadit do národních a mezinárodních souvislostí, které ovlivnily životy těchto Čechů. Při psaní teoretické části budu vycházet především z českých pramenů, ty problematiku volyňských Čechů zkoumají velice podrobně a většina kronik či výpovědí přeživších je psaná česky. Anglická literatura se volyňskými Čechy zabývá jen okrajově. Ruská a ukrajinská literatura je pro mě limitující, neboť tyto jazyky neovládám.

Praktická část se bude skládat z výzkumné části a z praktické části. Cílem výzkumné části bude zaznamenat vzpomínky na rodinu Sedláčků, Vysockých a jejich život na Volyni. Důvodem tohoto výzkumu je předložit další výpověď o tom, jaké osudy Češi na Volyni zažili a tím prohloubit povědomí o volyňských Čechích. Cílem praktické části je vytvořit aktivity, které budou implementovat téma volyňských Čechů do výuky na základních a středních školách. Díky pestré historii, kterou volyňští Češi za jejich 80 let života na Volyni zažili a která se prolíná do několika stěžejních témat (především v rámci předmětu dějepis - např. česká emigrace v 19. století, československé legie, zahraniční odboj za druhé světové války nebo kolektivizace), si myslím, že volyňští Češi svoje místo ve výuce na základních a středních školách určitě mají.

I. Teoretická část

1. Geografické zasazení Volyně

Mám-li se v této diplomové práci zabývat volyňskými Čechy, je nezbytné tuto oblast (tím myšleno oblast Volyň) na začátku geograficky vymezit.

Na dnešních mapách tuto oblast nalezneme ve státě Ukrajina v její severozápadní části.¹ Je ovšem nutno poznamenat, že oblast Volyň se v průběhu jednotlivých historických etap měnila. Především se hranice posouvaly ze západu na východ. Oblast se nachází severně od Podolí, jižně od Polesí, východně od řeky Západní Bug a od horní části řeky Teteriv. Rozloha nynější Volyně činí přibližně 20 000 km², přičemž počet obyvatel se pohybuje okolo 1 milionu obyvatel.²

Území je tvořeno několika tektonickými prvky jihozápadního okraje východoevropské platformy, a to: Ratnovský vrch, na jihozápadě od něj Kovelská vrchovina a zbytek území se skládá z Volyňsko-Podilské monoklinály. Většina povrchu Volyně je rovinatá. Rostou zde převážně smíšené lesy složené především ze smrku, borovice, dubu, lípy a habru. Nachází se zde okolo 1800 rybníků a 220 jezer, přičemž skupinou největších jezer Volyně jsou Šacká jezera. Roku 1983 vznikl v oblasti Šacký národní park. Ve volyňské oblasti dále nalezneme rozsáhlé rašeliniště, o celkové velikosti přibližně 40 ha. Z nerostných surovin se v lokalitě nachází převážně měď, čedič, písečný zrnitý fosfát, uhlí, či zemní plyn.

Průmysl tvoří jedno z nejvýznamnějších odvětví ekonomiky na Volyni, avšak v rámci celé Ukrajiny se Volyňská oblast podílí na průmyslové výrobě pouze jedním procentem. Nachází se zde přes 800 průmyslových závodů. Za ty největší průmyslové firmy na Volyni lze považovat: ve strojírenství – OAO „Lucký ložiskový závod“, Lucký VAT „Elektrotermometrie“ (měřicí přístroje, vodoměry, regulátory tlaku plynu pro různá odvětví národního hospodářství), OAO „Lutsky Automobil“, VAT „Kovelissimach“ (vyrábí zemědělské stroje a náhradní díly k nim). V oblasti lehkého průmyslu – ZAT „Volyňský textilní kombinát“, VKF „Kovel“; v chemickém průmyslu – VAT „Luckplast“; v dřevozpracujícím průmyslu TOV „Tartak“; v potravinářství – ZAT „Kovelské klobásky“. Nejčastěji exportované zboží je dřevo a dřevěné výrobky, mechanizační zařízení a stroje, měřicí zařízení a výrobky z chemického průmyslu.

¹ ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. *Volhynia* [online]. 2013 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/place/Volhynia>>.

² HRYTSAK, Petro, Volodymyr KUBIJOVYČ, Yaroslav PASTERNAK a Ihor STEBELSKY. Internet Encyclopedia of Ukraine: *Volhynia* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CV%5CO%5CVolhynia.htm>>.

Zemědělské pozemky zabírají plochu 1054 ha, z toho orná půda je 674 ha, víceleté porosty 11 tisíc ha, senoseče – 157 ha, pastviny 211 ha. Zemědělské hospodářství se specializuje na živočišnou výrobu masa, mléčných výrobků a na pěstování pšenice a zeleniny.

Co se školství týká, nachází se zde Volyňská státní univerzita Lesi Ukrajinky, Lucká státní technická univerzita, Lucký biotechnologický Institut, Volyňský institut ekonomie a managementu a VŠ Lucká humanitární univerzita. V rámci kulturního života se na Volyni nachází Volyňská oblastní filharmonie, Volyňské oblastní loutkové divadlo a Volyňské oblastní ukrajinské hudební a dramatické divadlo T. Ševčenko. V lokalitě nalezneme Volyňské muzeum ikon, Volyňské muzeum místních tradic, Volyňské regionální muzeum ukrajinské armády a vojenské techniky a Muzeum Lesia Ukrajinky. Ve státní evidenci je 513 městských památek. Z nich je 183 uvedeno v seznamech státního významu, a to zejména Uspenská katedrála (1156, Volodymir-Volynskij), Svjatogorský klášter (15 stol., vesnice Zimní ve Volodymir-Volyňské oblasti), zámek Ljubarta (13.–17. století), Mikolajvský kostel Milcivského klášter (16. století) a zámek Radziviliv.³

Přesné geografické zasazení volyňské oblasti v rámci historických regionů Ukrajiny naleznete v příloze č. 1. Přesné vymezení volyňského území naleznete v příloze č. 2 a č. 3

³ O. B. METIJIKA, JI. IO. IBEBAKOBA. *Volyňská oblast. Encyklopedie moderní Ukrajiny* [online]. 2006 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27573>.

2. Historický vývoj Volyně od pravěku do 19 století

2.1 Předslovanské osídlení

Nejstarší záznam o osídlení Volyně se datuje do mladšího paleolitu. V oblasti nynějšího města Kremence byly nalezeny pazourkové nástroje z této doby.⁴

V období eneolitu se na území mezi Dněprem a Karpaty objevuje zemědělsko-pastevecká populace nazývaná jako Trypilská kultura. Trypilci se vyznačovali především výrobou keramiky zdobenou geometrickými tvary a na závěr své existence byli schopni zpracovávat měď. Tato kultura na území Ukrajiny ve svém závěru tvoří přechod mezi dobou kamennou a dobou bronzovou. Etnický původ trypilské kultury není dosud znám.⁵

V době bronzové obyvatelé Volyně asimilovali slezské přistěhovalce, kteří do oblasti přinesli lužickou kulturu. Co se názvu Volyně týká, podle Hrytsaka a spol., toto označení pochází pravděpodobně z města, které stálo přibližně v 10. století na soutoku řek Západní Bug a Huchvy, přičemž se název pojí s arabským historikem abú al-Hasan Alí al-Mas'údí.⁶ Ten ve svém díle s názvem „Rýžoviště zlata a doly drahokamů“, opravdu zmínku o Volyňanech nejspíš má. Ovšem, jak píše autor překladu Hrbek, kmen Slovanů Walínjána, který zde Mas'údí zmiňuje, můžou být podle Hrbka buď Voliňané, nebo Veletové, což byl jeden z pobaltských kmenů.⁷

Přesuneme-li se do doby kamenné, přicházejí na území Ukrajiny v tomto období Skytové, kteří zde v 6. století př. n. l. vytváří protostátní útvar. Hmotná kultura Skytů byla na vysoké úrovni, o čemž vypovídají nálezy z tohoto období. O Skytech se zmiňuje dokonce i Herodotos. Konec skytské vlády je spjat s kočovnými kmeny Sarmatů, a to v polovině 3. stol. př. n. l. Tyto události se ovšem dotýkaly volyňské oblasti jen okrajově. To se ovšem nedá říct o expanzi Gótů a Hunů na Ukrajinu. Gótové ve 3. stol. n. l. napadají a porážejí kmen již zmiňovaných Sarmatů. Gótové částečně Sarmaty asimilovali a nejspíš i značnou část vyhubili. Gótové se posléze rozdělují na Ostrogóty, kteří zaútočili na černomořská pobřežní města a Vizigóty, kteří se vydali směrem na západ. Nadvláda Ostrogótů netrvala dlouho. Na Ukrajině

⁴ HRYTSAK, Internet *Encyclopedia of Ukraine*.

⁵ RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI, 2015. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1 s. 14–15.

⁶ HRYTSAK, Internet *Encyclopedia of Ukraine*.

⁷ MAS'ÚDÍ, Abu l-Hasan 'Alí ibn Husain al, 1983. *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*. Přeložil Ivan HRBEK. Praha: Odeon. Živá díla minulosti (Odeon), s. 732.

se totiž na přelomu 4. a 5. stol. n. l. objevují noví kočovníci zvaní Hunové. Tento vpád byl součástí tzv. „stěhování národů“. Hunové poráží Ostrogóty a pokračují dále do Evropy. Vůdci Hunů Attilovi se podařilo vytvořit obrovskou říši, do které patřila právě i oblast Volyně.⁸

2.2 Slovanské osídlení Volyně – Kyjevská Rus

Podle ruských kronik se ve volyňské oblasti usídlil kmen Doudlebů. Doudlebové byli východoslovanský kmen či aliance kmenů. Tito Doudlebové se podle Nestorova letopisu účastnili prvního obléhání Konstantinopole pod Olegovým velením v roce 911. Poté se nejspíš aliance rozpadla a kmeny přešly pod Kyjevskou Rus.⁹

Kyjevská Rus byla útvarem vytvořeným koncem 9. století východními Slovy. Co se vzniku týká, můžeme de facto čerpat pouze ze dvou kronik, a to z Nestorových letopisů a Novogradské kroniky.¹⁰ Podle Nestora v roce 859 přichází na Rus Varjagové neboli Vikingové za účelem vybírat daně od tamních kmenů. Jedním z kmenů byli Slavjané, kteří se po třech letech (v roce 862) placení daní vzbouřili. Tuto vzpouru následovaly další kmeny, což zapříčinilo vyhnání Varjagů a předurčilo začátek Kyjevské Rusi.¹¹ Kmeny měly ovšem hlavní problém, chyběl jim vládce. To zapříčinilo chaos a rozbroje v zemi. Obrátily se tedy na ty, které předtím vyhnali. Varjagové prosbu vyslyšeli a poslali tři bratry Rurika, Sineusa a Trivora. Každý z nich začal vládnout na jednom ze tří území dnešního severozápadního Ruska. Zanedlouho dva bratři Sineusa a Trivor umírají, Rusi začíná vládnout sám Rurik. Ten posléze posílá Askolda a Dira na vojenskou výpravu proti Byzancii. Při výpravě objevili tvrz, kterou posléze dobyli a usadili se zde. Tato tvrz je dnes známa pod jménem Kyjev. Askolda se v Kyjevu usadil a přijmul křesťanství, kdežto Rurik zůstává stále v Novgorodě. To se mění s nástupcem Rurika, Olegem. Ten se po podrobení okolních kmenů nacházejících se okolo Novgorodu, rozhodl dobýt Kyjev, což se mu také povedlo. Následně do Kyjeva přenesl své sídlo a Kyjev se stává „matkou měst Rusi“. Oleg položil základ Kyjevské Rusi, jakožto mocného raně středověkého východoevropského státu.¹²

Kyjevská Rus následně rostla a sjednocovala se až do druhé poloviny 12. století, které je spojeno spíše s dezintegrací. Kyjevská Rus přestává být uceleným útvarem, v jehož čele stojí panovník, který z Kyjeva spravuje jednotlivé celky, jak tomu bývalo zvykem. Místo toho se

⁸ RYCHLÍK, 2015, s. 15–19.

⁹ INTERNET ENCYCLOPEDIA OF UKRAINE: *Dulibians* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CD%5CU%5CDulibians.htm>>.

¹⁰ RYCHLÍK, 2015, s. 24.

¹¹ VYPRÁVĚNÍ O MINULÝCH LETECH: *Nestorův letopis ruský: nejstarší staroruská kronika*, 2014. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Pro Oriente (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-119-9. s. 56–57.

¹² RYCHLÍK, 2015, s. 24.

Rus začala štěpit na jednotlivá knížectví, která se dále štěpila na oblasti, přičemž každá měla jiné cíle či ambice. Na tuto skutečnost reagovalo každé knížectví jinak. Někteří se snažili o silnou centralizaci moci, jinde knížata musela spolupracovat s místní elitou.¹³

Rozpad Kyjevské Rusi můžeme spojit se vpádem kmenů Mongolů. Tyto kmeny, známé pod názvem Tataři, využily situace, ve které se nacházela tehdejší Kyjevská Rus. Jak již bylo zmíněno v minulém odstavci, Kyjevská Rus byla rozštěpena na několik samostatných znesvářených knížectví, která neměla šanci odolat vpádu tak početné invazi Mongolů. Osudovou se stala bitva roku 1223 na řece Kalce, kde byla knížata poražena. Tato bitva se stala pouhou předzvěstí toho, co Kyjevskou Rus čekalo. Mongolové se totiž na 15 let stáhli a znovu se ukázali až v roce 1237. Jednalo se o bleskovou invazi, při níž se už každé knížectví bránilo samo. I tehdy to vypadalo tak, že Mongolům jde pouze o kořist a nehodlají okupovat dobytá území, neboť opět tak rychle jak přišli, tak i odešli. Tento precedent se ovšem neopakoval roku 1239, kdy se Mongolové opět objevují na území Kyjevské Rusi. V tomto případě měli Mongolové větší ambice a začali si své dobyté území podmaňovat. V prosinci 1240 dobyli symbol Kyjevské Rusi město Kyjev, což symbolizovalo pokoření celé země. Po dobytí pokračovali přes Volyň a Halič na západ.¹⁴

2.3.1 Volyň v dobách Kyjevské Rusi

Hlavním sídlem volyňského knížectví se stal hrad a město Vladimír Volyňský, který nechal postavit Vladimír I. Veliký. Ve druhé polovině 12. století zde vládla rurikovská větev Mstislavičové. Jakožto volyňská knížata se snažili zredukovat svou závislost na Kyjevu, ale v tom samém okamžiku se snažili toto mocenské centrum získat, což se jim párkrát povedlo, ale ne na takovou dobu, aby došlo ke znovu upevnění Kyjevské Rusi. Tyto skutečnosti vedly k tomu, že se neustále uvolňovaly vazby mezi Kyjevem a Vladimírem Volyňským. Velký zlom nastává za knížete Romana II. Mstislaviče. Tomu se povedlo zmocnit sousedního haličského knížectví a poprvé se spojuje Volyň a Halič do jednoho útvaru, přičemž Roman II. Mstislavič začal být označován jako Roman Haličský. Spojením těchto dvou oblastí vzniká mocný státní útvar v tehdy již upadající Kyjevské Rusi. Roman Haličský měl dva syny Daniela a Vasilije. Ti byli ovšem ještě neplnoletí a neschopní vládnout. Následovalo období bojů o nadvládu nad haličsko-volyňským územím. Tu nakonec vyhrál Romanův syn Daniel. Daniel se dokonce v roce 1240 zmocnil Kyjeva. Ovšem, jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, Kyjev toho roku

¹³ TÉRA, Michal, 2019. *Kyjevská Rus: dějiny, kultura, společnost*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-413-8, s 333–335.

¹⁴ RYCHLÍK, 2015, s. 38–48.

dobyli Mongolové. I sám Daniel se posléze musel sklonit a uznat závislost na Mongolech. Zajímavé je, že i když Haličsko-volyňské knížectví spadalo pod Zlatou hordu, nemuselo, jak tomu bylo u ostatních knížat, platit žádné poplatky a mělo pouze povinnost vojenské pomoci v případě potřeby. Po Danielově smrti Halič a Volyň byly nadále považovány za jednotný stát, ale realita byla problematičtější. V Haliči začal vládnout Švarn, syn Daniela, a na Volyni vládl Danielův bratr Vasilij.¹⁵

I když Haličsko-volyňské knížectví existovalo dále až do 14. století, hlavní prameny Haličsko-volyňské letopisy končí u vnuků Romana Haličského, kteří ze záhadných příčin umírají roku 1323, čímž mimo jiné vymírají haličsko-volyňští Rurikovci po meči. Následuje polsko-litevský zápas o haličsko-volyňské dědictví, přičemž Polsko získává Halič a západní část Volyně a Litvě připadla pouze zbývající část Volyně.¹⁶

2.4 Polsko-litevská unie

Po vzniku Polsko-litevské unie došlo k znovusjednocení Volyně. Kořeny vzniku této unie se pojí s velkoknížetem Jagello a polskou Hedvikou z Anjou, korunovaná na polského „krále“. Hedvika z Anjou se nacházela ve svízelné situaci, neboť hrozila dezintegrace polského království. Hlavním problémem bylo najít manžela pro panovnici. Tím se nakonec stal Jagello, který se posléze nechává pokřtít na Vladislava. Následně se oženil s Hedvikou a nechal se korunovat jako Vladislav II. Za těchto okolností vzniká Polsko-litevská personální unie, též zvaná jako Krevská unie, odvozená od města Kreva, kde roku 1385, tehdy ještě Jagello, souhlasil s podmínkami vzniku této unie. Tato personální unie po dobu dvou staletí vznikala a zanikala, až v 16. století dochází ke vzniku uceleného jednotného státu.¹⁷

Tento ucelený stát vznikl 1. července 1569, kdy se v polském Lublinu setkávají delegáti Polského království a Litevského velkoknížectví. Vzniká tak společný stát nazvaný Rzeczpospolita (společná věc).¹⁸

¹⁵ RYCHLÍK, 2015, s. 54–56.

¹⁶ HALIČSKO-VOLYŇSKÝ LETOPIS, 2010. Přeložil Jitka KOMENDOVÁ. Praha: Argo. Memoria medii aevi. ISBN 978-80-257-0187-4, s. 18–21.

¹⁷ FRIEDL, Jiří, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZŇÍK a Martin WIHODA, 2017. *Dějiny Polska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-306-8, s. 142–145.

¹⁸ RYCHLÍK, 2015, s. 74–76.

2.4.1 Volyň v dobách Polsko-litevské unie

Ukrajinci brali Polsko-litevskou unii se značnou nevolí. Kvůli omezování svobod se začala v 16. století značná část obyvatelstva stěhovat. Tento odchod se posléze změnil v masové vystěhovalectví, které postihlo především západní Ukrajinu, přesněji Halič, a právě i Volyň. Lidé se stěhovali na jihovýchod. Zde se nacházela řídké osídlená step, část Divokého pole zvaná Zadněprovština. Toto proti polsky naladěné obyvatelstvo se začalo kumulovat v Záporoží.¹⁹ V oblasti se posléze objevuje významná osoba Bohdan Chmelnický, který se stává kozáckým hejtmanem a posléze zakladatelem kozáckého státu nazvaný Hetmanát. Právě povstání Bohdana Chmelnického se projevilo i na Volyni. Především bitvou u Berestečku, kde se střetli v červnu 1651 vojska Polska s vojskem Chmelnického. Ten byl uprostřed bitvy zrazen spojencem a následně zajat. To vedlo k vítězství Poláků.²⁰ Z důvodu těchto událostí byla Volyň až do druhé poloviny 18. století součástí Rzeczpospolita neboli Polsko-litevské unie.

2.5 Volyň a Ruské impérium

Ve druhé polovině 18. století dochází k tzv. trojímu dělení Polska, a to mezi Prusko, Rusko a Rakousko-Uhersko. Volyň byla poprvé rozdělena až v rámci druhého dělení roku 1793. Tehdy část Volyně připadla Rusku. Za dva roky dochází ke třetímu dělení, kdy se i zbývající část Volyně přidružuje k Ruskému Impériu.²¹ Tato nově nabitá území (Volyň nevyjímaje) prošla administrativními reformami. Jednou z nich je začleňování do systému tzv. gubernií a generálních gubernií. Takto začleněna byla i volyňská oblast, která se následně nazývala Volyňská gubernie. Hlavou generálních gubernií byli především vysoce postavení důstojníci. Tito generální gubernátoři soustředili veškerou vojenskou a civilní moc v rámci svého obvodu. Ovšem v praxi tento generální gubernátor spíše jen zastával roli kontrolora. Hlavním správcem byl gubernátor.²²

Na počátku 19. století tak existovala volyňská gubernie, přičemž jejím hlavním městem bylo město Žytomyr. I když Volyň v 19. století patřila pod Ruské impérium, stále na jejím území měla obrovský vliv polská šlechta. V gubernii převládal polský jazyk, dokonce se zde otevíralo mnoho polských škol, jako bylo např. Kremianecké lyceum sloužící jako polské vzdělávací centrum.²³ Významným obratem v rámci rusifikace této oblasti sehrálo polské

¹⁹ AUSKÝ, Stanislav A., HULÁK, Jaroslav, ed., 1999. *Kozáci*. Praha: Academia. ISBN 8020007660., s. 19.

²⁰ RYCHLÍK, 2015, s. 110–121.

²¹ FRIEDL, 2017, s. 289–290.

²² RYCHLÍK, 2015, s. 172–173.

²³ HRYTSAK, *Internet Encyclopedia of Ukraine*.

povstání v roce 1830–1831. To Polsko prohrálo a zapříčinilo zrychlení začlenění Volyně do Ruského impéria. Volyň se stává součástí nově zřízeného Jihozápadního generálního gubernátorství, které mělo sídlo v Kyjevě. Mimo volyňskou gubernii podléhaly tomuto novému generálnímu gubernátorství i další dvě gubernie, a to kyjevská a podolská.²⁴ Dále bylo zrušeno již zmíněné Kremianské lyceum a mnoho dalších polských škol. Co se náboženství týče, byly uzavřeny římskokatolické a uniatské²⁵ kláštery. V roce 1838 byla dokonce na Volyni uniatská církev zrušena. Ruština se stala oficiálním jazykem soudů a vlády. Polskou šlechtu oslabilo ještě více další polské povstání v letech 1863–1864 a rovněž osvobození rolníků od nevolnictví (1861). Co se ukrajinského národního obrození na konci 19. století týká, Volyň stála stranou. Dokonce neměla až do roku 1911 zemstva, které v ostatních guberniích zajišťovala jistou míru samosprávy a podporovala ukrajinské kulturní projevy.²⁶

²⁴ RYCHLÍK, 2015, s. 174.

²⁵ Označení pro východní křesťany, kteří uznávají autoritu papeže. Na Ukrajině takto byla označována především Berestijská církevní unie (INTERNET ENCYCLOPEDIA OF UKRAINE: *Uniates*).

²⁶ HRYTSAK, *Internet Encyclopedia of Ukraine*

3. Česká emigrace v 19. století

3.1 Migrace

K hromadným migracím docházelo již v pravěku, což vedlo mj. ke vzniku třech základních lidských ras. Tyto migrace probíhaly všude tam, kde to ekonomické, společenské či přírodní podmínky dovozovaly. Řada historických migračních pohybů např. stěhování národů zapříčinila výrazné změny v etnických skladbách a v mnoha případech tyto změny ovlivňují i dnešní politické, etnické a kulturně společenské uspořádání světa. Za jeden ze zásadních historických migračních milníků můžeme považovat epochu velkých zámořských objevů. Ty pro Evropu odhalily nové prostory pro mezikontinentální migraci, která vyvrcholila v 19. a na počátku 20. století.²⁷

3.2 Česká emigrace

Jak již bylo nastíněno na začátku kapitoly, k emigraci dochází z určitých příčin. Tyto příčiny lze rozdělit na náboženské, politické a sociálně ekonomické. Česká náboženská emigrace probíhala např. po nevydařeném odboji českých stavů v roce 1547 proti Ferdinandu I. Habsburskému. Porážka mimo jiné znamenala ultimátum pro Jednotu bratrskou, která spočívala v konvertování na utrakvismus, či vystěhování ze země. Další významná událost v rámci české náboženské emigrace souvisí s bitvou na Bílé hoře. Po ní emigrovaly především měšťanské a šlechtické rodiny. Další rozsáhlá emigrace je spojována s druhou polovinou 20. let 17. století po vydání protireformačních patentů. To vedlo opět k rozsáhlé emigraci měšťanů a šlechticů, ale i poddaných evangelíků. Ti mířili především do evangelických německých států, jako bylo Braniborsko či Sasko. Sociálně ekonomické emigrace v rámci českých zemí probíhaly především v 19. a první třetině 20. století. Začátkem 19. století obyvatelé českých zemí emigrovali především v rámci habsburské monarchie, a to např. do Vídně či do Uher. Masové vystěhovalectví za hranice habsburské monarchie je spojováno s rokem 1857. V tomto roce dochází k úpravě předpisu o vystěhovalectví, díky čemuž nebylo zapotřebí cestovního pasu při vycestování do zemí Německého spolku.²⁸

²⁷ ŠATAVA, Leoš, 1989. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha: Univerzita Karlova. Acta Universitatis Carolinae, s. 11.

²⁸ VACULÍK, Jaroslav, 2009. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-397-8, s. 9–15.

3.3 Emigrace Čechů na západ

Zmiňujeme-li se o západu, jsou tím myšleny především Spojené státy americké (dále jen USA). Do USA se od druhé poloviny 19. století až do začátku první světové války přestěhovalo až 350 000 Čechů. Emigrace do USA patří tedy k těm nejrozsáhlejším a nejvýznamnějším emigračním proudům.²⁹

Vrátíme-li se do historie, tak první dílo o Americe psané česky, je překlad (z roku 1506) dopisu psaném Amerigem Vespucciem, ve kterém psal o své třetí cestě do Nového světa. Další informace o Americe byly ještě po další dvě století značně omezeny. Historicky prvním doloženým Čechem, který se usadil v USA byl Augustin Heřman. První zmínka o Heřmanovi v USA pochází z roku 1633. Poté se do USA dostávají např. potomci Českých bratří známí pod označením Moravští bratří. Ti se se svými rodinami dostávají do USA v roce 1735. Zásadní je ovšem až rok 1848, kdy dochází ke zrušení roboty. To sice vedlo k odstranění feudálního systému v Čechách, ovšem vykoupení z roboty znamenalo pro mnohé zásadní ekonomické problémy a jedním z možných řešení bylo emigrovat. Tomu přispíval i fakt, že se v tu dobu do Čech dostala zpráva o nálezu zlata v Kalifornii a nadbytku levně dostupných pozemků v USA. Nejprve tato „horečka“ zasáhla nejchudší průmyslově zaostalé oblasti, ale poté přerostla přes celé české země. Kvůli nákladům na přepravu se nejprve stěhovaly bohatší vrstvy rolníků. Chudší vrstvy posílaly převážně otce či syna, který posléze za našetřené peníze zaplatil cestu zbytku rodiny. Také mladí muži často nelegálně emigrovali, aby se vyhnuli povinné vojenské službě.³⁰

I když se stát USA o vystěhovalce staral jen minimálně a každý si sám odpovídal za svou prosperitu, stala se Amerika pro mnoho lidí novým začátkem. Levná půda, nízké daně, úplná osobní, náboženská a politická svoboda či výnosné zaměstnání, byly jedny z hlavních důvodů, proč emigrace do USA patří k těm nejrozsáhlejším.³¹

²⁹ VACULÍK, 2009, s. 269.

³⁰ DUBOVICKÝ, Ivan, 2018. *Češi v Americe a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí: Czechs in America and Czech-American relations in a course of five centuries*. Druhé, přepracované vydání. Praha: Epoque. ISBN 978-80-7557-165-6, s. 14–26.

³¹ VACULÍK, 2009, s. 271.

3.4 Emigrace Čechů na východ

Zmiňujeme-li se o východu, je tím myšleno především Ruské impérium. To ve druhé polovině 19. století mělo zájem o kolonizaci dálného východu, Kavkazu či Volyňské gubernie. Vláda carského Ruska chtěla především obyvatelstvo, které by bylo schopné vytvořit ekonomicky prosperující společnosti, kdy by náklady pro vytvoření takové společnosti byly pro státní pokladnu co nejmenší. Další atribut takovéto ideální přistěhovalecké společnosti spočíval v tom, že se nebude zavírat vůči ruskému vlivu a de facto splyne s ruskou společností. Rusko již mělo zkušenosti s německými kolonisty, kteří sice byli ekonomicky úspěšní, ovšem jejich kultura, jazyk, popřípadě náboženství bylo natolik odlišné, že úplná integrace do ruského společenství byla nemožná. Na základě těchto skutečností se Rusko snažilo nejprve o vnitřní kolonizaci. Ta ovšem, co se počtu týká, byla nedostačující. To byl důvod, proč se carské Rusko obrací za hranice, a to především na slovanské země. Výjimku tvořilo Polsko především kvůli vlivu slavjanofilů.³² Slavjanofilství můžeme popsat, jako nábožensky, kulturně a filosoficky specifický proud, který vznikl v carském Rusku v 19. století. Vyznačoval se odporem vůči západu, který byl prohnílý a lživý, přičemž východ (svět slovansko-pravoslavný) má úplnou pravdu.³³

Zájem se nejprve upínal na Balkán (především na pravoslavné Srby a Bulhary). Posléze se zájem otočil i na české země. Český katolicismus nebyl, podle slavjanofilů, stejný jako polský.³⁴ Češi byli tedy ideálními kandidáty, splňovali požadavky, které jsem zmiňoval na začátku podkapitoly, tj. podobná kultura, podobný jazyk a ekonomická agilita.

Co se české politické reprezentace týká, tak ta neměla nic proti emigraci Čechů z Ameriky do Ruska. Ovšem co se Čechů z českých zemí týká, zde měla česká politická reprezentace své výhrady. Důvodem byla např. samotná emigrace, která by nesla značné těžkosti a za případnou podporu by nesla značnou odpovědnost. Výsledkem byla neoficiální podpora české politické reprezentace. Neoficiálními podporovateli byl např. František Jezbera (publicista) nebo A. Patera, což byl blízký spolupracovník Palackého. Na myšlenku emigrace na východ navázali i konkrétní plány, např. přestěhovat Čechy připravené v německých přístavech do Ruska na Kavkaz. Tyto plány po roce 1863 ztroskotaly především proto, že carské Rusko nechtělo nikterak pomoci těmto přistěhovalcům finančně. Z toho důvodu požadovalo bohatší vrstvu obyvatel, která by měla prostředky pro přestěhování, k zakoupení půdy a

³² VACULÍK, Jaroslav, 1997. *Dějiny volyňských Čechů*. Praha: Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. ISBN 80-901878-5-4., s. 4.

³³ Otto, 1905. sv. 23. s. 350.

³⁴ Vaculík, 1997, s. 4.

k vybudování prosperujících průmyslových oblastí, a to bez jakékoliv finanční podpory ze strany carského Ruska. Tyto projekty ovšem padly. I když poprvé plány ztroskotaly, myšlenka zůstala a byla obnovena v roce 1867, když byla ustanovena při Moskevské zemědělské společnosti komise pro uvedení českých emigrantů do Ruska. O svých zájmech a cílech dala komise vědět pomocí novin, díky čemuž dostala mnoho nabídek na prodej či pronájem půdy. Nabídky přišly převážně z Poltavské, Moskevské, Petrohradské, Tverské, Pskovské, Jakatěrinoslavské, Orensburské či Voroněžské gubernie. Co se velikosti nabízené půdy týče, bylo jí nabídnuto kolem 500 tis. desjatín půdy, přičemž jedna desjatina půdy je 1,092 ha. Nabídky byly obratem zaslány do Prahy, kde byly zveřejněny v Národních novinách. Reakce byla poměrně hojná. Někteří obratem jeli na obhlídku půdy (především do nejbližší gubernie, a to na Volyň).³⁵

Počátky masovějšího českého vystěhovalectví do Ruska můžeme vidět v 50. letech 19. století, kvůli Krymské válce. Ta zapříčinila poválečné uvolňování pozemků a poptávku po pracovní síle v černomořských oblastech. V tomto případě poptávka byla větší než nabídka, což vedlo k přívalu bezzemků, kteří dychtili po půdě. Co se Čechů týká, tak byly vesměs úspěšní, což potvrzuje i fakt, že v Perekopském újezdu mezi lety 1862–1864 vznikají čtyři české vesnice a to: Alexandrovka, Bohemka, Carekvič a Tábor.³⁶

3.5 Emigrace Čechů na Volyň

Nejlepší podmínky k emigraci se naskytly na západní Ukrajině, přesněji ve Volyňské gubernii. Bylo tomu díky skutečnosti, že zde v roce 1861 bylo zrušeno nevolnictví a v roce 1863 došlo k nezdařenému povstání, které vedlo k prodeji velkého množství levné půdy polskými velkostatkáři. Příchod byl vítán i ze strany vlády carského Ruska, které chtělo oslabit vliv polské šlechty a povznést tuto oblast hospodářsky. Co se českých vystěhovalců týče, byli to především lidé střední a mladší generace. Důvod byl prostý. Především schopnost se rychle přizpůsobovat a čelit výzvám, to bylo zapotřebí k úspěšné emigraci. Taktéž se nejednalo o žádnou chudou vrstvu obyvatel. Mezi emigranty byli jak bohatí sedláci či příslušníci inteligence, tak i zemědělci, rolníci, řemeslníci či obchodníci. I když se vystěhovávání pojilo s heslem „za chalupu grunt“, protože půda na Volyni byla výrazně levnější oproti půdě v českých zemích, stále zde byla potřeba půdu zakoupit. V roce 1868 se uskutečnila první

³⁵ VACULÍK, 1997, s. 4–5.

³⁶ DOUBEK, Vratislav, 2012. *Česká politika a (východní) vystěhovalectví 1848-1922*. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-7470-023-1. 2012, s. 55–56.

organizovaná migrační vlna Čechů na Volyň. Tehdy přesídlilo 135 rodin. Avšak již v roce 1863 na Volyň přichází 17 rodin, které zde zakládají osadu s názvem Luthardov nacházející se v újezdě Dubno. Další vlna následovala v roce 1869 při níž emigrovalo 449 rodin. Tento počet byl nejvyšším zaznamenaným ročním přírůstkem v rámci české emigrace na Volyň.³⁷

³⁷ VACULÍK, 1997, str. 5–6.

4. Ruské impérium na přelomu 19. a 20. století

Po úspěšném atentátu v roce 1881 na Alexandra II. nastupuje na trůn Alexandr III. Ten chtěl napravit „chyby“ svého předchůdce tím, že se vrací k autokratickému modelu vlády. To se projevilo především v nově zesílené cenzuře, omezením pravomocí zemstev a městských dum nebo nabitím mimořádných pravomocí gubernátorů a policie. Za jeho vlády výrazně vzrůstá také nacionalismus, který se neprojevuje nejen v zahraniční politice, ale také ve vnitrostátní politice, a to hlavně v rámci rusifikace. Zintenzivnila se snaha o zavedení ruského společenského a politického modelu do všech částí impéria. Toto se dělo především omezováním vydávání neruského národního tisku či knih, popř. bylo omezeno vzdělávání se v mateřském jazyce lidem neruského původu. Dále byla ruština prosazována do všech úřadů. Co se ekonomického hlediska týká, posledních 20. let 19. století byl v Rusku zaznamenán ekonomický růst, především díky industrializaci průmyslu a revizi v daních. Ovšem zemědělství prožívalo opačný scénář. Bylo velmi zaostalé, především z důvodu mizivé mechanizace. Trojpolní způsob hospodaření a nevole podpory ze strany vlády vedlo k tomu, že rolníci byli nuceni na úkor většího výnosu zvětšovat rozlohu obdělávané půdy. Tato situace byla jednou z příčin pozdější revoluce v roce 1905.³⁸

Po smrti Alexandra III. v roce 1894 nastupuje na trůn poslední car Mikuláš II. Ten prohlašuje, že dosavadní politický systém, který zanechal Alexandr III. bude zachován. Tím vlastně zanechává v Rusku samoděržavnou monarchii, kdy poddaní nedisponují žádnými politickými právy či svobodami a nejsou schopni se jakkoliv angažovat ve tvorbě národní politiky. Jak sám Zubov uvádí: „Podle 1. článku Základních zákonů (vydání z roku 1892) „ruský imperátor je monarcha samoděržavný a neomezený. Sám bůh velí, že podřizovat se Jeho moci není jen věcí bázně, ale též svědomí.““³⁹

4.1 Revoluční rok 1905

Tyto popsané skutečnosti (kapitola č. 4) byly jedny z příčin revoluce, ke které došlo v Rusku v roce 1905. Předcházela tomu i porážka s Japonskem v rusko-japonské válce mezi lety 1904–1905. Již během této války sílila v zemi nespokojenost, především v podobě stávek. Napětí bylo především v oblastech, kde byla velká komunita národních menšin, a to především

³⁸ PEČENKA, Marek a Bohuslav LITERA, 2011. *Dějiny Ruska v datech*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-86569-14-7. s. 157–159.

³⁹ ZUBOV, Andrej Borisovič, ed., 2015. *Dějiny Ruska 20. století*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0921-4., 2015, s. 61.

v částech bývalého Polska a autonomního Finska. Ti neviděli důvod, proč by měli bojovat za Rusy proti Japoncům. Tato situace vyústila ve sjezd zemstev, kde vznikl požadavek na vytvoření ústavy. Poslední kapkou byla tzv. krvavá neděle v Petrohradě. Zde se shromáždilo až 150 000 lidí. Ti se následně vydali na Zimní palác s peticí ohledně požadavků dělníků. Zde se střetli s armádou, která do davu začala střílet. To vedlo k dominovému efektu všeobecné stávky, která se začala šířit z Petrohradu do ostatních měst.⁴⁰

To vedlo Mikuláše II. k vydání tzv. Říjnového manifestu. Ten měl garantovat základní občanské svobody a rozšíření volebního práva do Státní dumy. I když se zdá, že tímto byla pravomoc cara výrazně omezena, nebylo tomu tak. Sice již nebyl neomezeným samovládcem, ale např. vláda stále podléhala jemu. Byla jím volena a odpovídala se mu. Vznik manifestu také zapříčinil rozdělení doposud jednotné opozice. To vedlo mj. k posílení konzervativních sil v zemi. V roce 1906 jsou vydány Základní zákony Ruské říše. Ty se v mnoha směrech oddalovaly slibům, které vycházely z Říjnového manifestu. Na základě těchto zákonů mohl panovník např. kdykoliv rozpustit dumu, což se také i po prvním zasedání dumy, která chtěla rozšířit své pravomoci a zahájit agrární reformu, stalo. Jenže reforma byla zapotřebí, a to především pro venkov. Stolypin, nový premiér Ruska, proto přichází s vlastní agrární reformou. Zrušit občiny a vytvořit nezávislé prosperující rolníky, to byl cíl zmiňované Stolypinovy reformy. Reforma se mu povedla realizovat až po rozpuštění druhé dumy. Porevoluční léta se nesou ve znamení hospodářské konjunktury, pokračuje industrializace a dochází k cenovému růstu zemědělských produktů.⁴¹

4.2 Začátky Čechů na Volyni

Začátky Čechů na Volyni nebyly nikterak jednoduché. I když byla nově zakoupená půda levná, byla však často zalesněná, a hlavně dosud nikdy nehnojená, neproorávaná. Začátečnické výnosy byly tedy mizerné. Nepříspěvalo tomu ani ruské tržní hospodářství, které bylo velmi nerozvinuté. Poptávka byla malá a zemědělské výrobky levné. Korec žita (120 litrů) stál okolo 1,55 rublů, pšenice 2,20 rublů. Změna nastala až po vypuknutí Balkánské války. Kdy ceny zemědělských výrobků rapidně vzrostly. Pro představu cena korce žita po vypuknutí Balkánské války se vyšplhala až na 6,50 rublů, cena pšenice až na 8,00 rublů. Nově usídlené obyvatelstvo většinou přicházelo jen se základními věcmi, přičemž nemělo žádné domy či chalupy.

⁴⁰ RYCHLÍK, 2015, s. 216.

⁴¹ PEČENKA, 2011 s.171–173.

Emigranti zprvu tedy bydleli pospolu, povětšinou ve zchátralých budovách velkostatků či v provizorně vybudovaných zemljankách.⁴²

Veškerý majetek zpravidla použili na nákup půdy, přičemž ruská vláda se nijak neangažovala v peněžní pomoci. Když k tomu přidáme fakt, že samo hospodářství nevynášelo žádný zisk, byli Češi odkázáni si přivydělávat, např. prací na výstavbě železnice Kyjev-Brest nebo povoznictvím. Někteří byli i donuceni k půjčce od židovských lichvářů často s velkými úroky. Život volyňských Čechů byl tedy zprvu velice skromný. Nedostatek jídla, obuvi a šatů, změna klimatických podmínek, mizerné hygienické podmínky či nedostatek pitné vody vedlo, především v nerozvinutých regionech, ke vzniku infekčních onemocnění, jako byla cholera či střídavá zimnice neboli volyňská horečka. Není tedy divu, že takto extrémní životní podmínky donutily některé přistěhovalce k reemigraci zpátky do českých zemí.⁴³

I přes tyto těžké začátky se novým osadníkům povedlo vymýtit lesy, zúrodnit paseky a posléze vybudovat usedlosti a vesnice. Již v roce 1868 je založena vesnice Hlinsk a v následujícím roce vznikají další vesnice např. Volkov, Ulbárov, Martinovka atd. Do deseti let od začátku českého vystěhovalectví se na Volyň přestěhovalo na 15 000 Čechů. Již v roce 1870 se z nových českých osad tvoří tři samostatné okresy, a to buderažský, hlinský a mirohošťský. Ty potom měly svou vlastní samosprávu. Jednalo se ovšem jen o úřady nižší kategorie.⁴⁴

4.2.1 Hospodářský rozvoj volyňských Čechů do roku 1914

Jak již bylo psáno v předešlé kapitole, Češi zprvu žili velmi skromně. Provizorní zemljanky byly stavěny zpravidla o jedné či dvou místnostech. Střechy byly zhotoveny z rákosí či ze slaměných došek. Co se plotů týká, oblíbeným typem se staly ploty spletené z lískového proutí. Ty tvořily ochranu proti vodní erozi, ale později byly nahrazeny živými ploty, především z habru či vrby. Mezi ulicí a usedlostmi se vysazovaly ovocné stromy. Hospodářské budovy (především stáje a chlévy) byly nejprve stavěny společně s obydlím pod jednou střechou. S tím, jak se zvyšovala plocha orné půdy a výnosy z ní, začaly se stavět sýpky, kůlny či stodoly. Po hospodářské konjunktúře se prvotní obydlí zpravidla měnila na hospodářské budovy. Nové obytné budovy již byly zděné a byly kryty nehořlavými materiály.⁴⁵

⁴² ŠIRC, Václav, 1987. *Minulost zavátá časem: kronika Českých Dorohostajů a přilehlých osad Libánovky a Máslenky*. Louny: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků. 1987, s. 13–14.

⁴³ VACULÍK, 1997, s. 8.

⁴⁴ ŠIMEK, Václav, 1993. *U nás na Volyni*. Sokolov: Okresní úřad. ISBN 80-901534-9-6, s.13–15.

⁴⁵ ŠIRC, 1987, s. 15–16.

4.2.1.1 Zemědělství

Zemědělství na Volyni bylo za příchodu Čechů značně zaostalé. Zemědělci hospodařili podle trojpolního systému, přičemž neznali hnojení půdy za pomoci chlévské mrvy. Samotné chlévy nečistili a chlévský hnůj házeli do příkopů okolo cest.

Začátky českého zemědělství na Volyni byly proto náročné. Nehnojená půda nebyla jediným problémem, kterému čeští přistěhovalci museli čelit. Často chyběl zemědělský inventář, a to jak mrtvý, tak živý. Jelikož zpravidla veškeré finance Češi utratili za nákup půdy, byli odkázáni na lichváře či samovýrobu. Dalším problémem bylo minimum orné půdy. S nákupem náradí a živého inventáře (především tažných koní) byli Češi schopni lépe proorat a vyhnojit půdu. Následovalo rozsáhlé kácení lesů za účelem zvětšení rozlohy orné půdy pouze za pomoci motyk a seker. I když vykácení lesů trvalo roky, smysl to mělo. Díky nové panenské půdě a již dostatečně hnojené a proorané stávající půdě se produkce rostlinné výroby razantně zvedla.⁴⁶

Češi mimo ječmene, žita, pšenice a oves začali pěstovat také proso či řepku nebo mák. Pro krmné účely začali Češi pěstovat luskobilné směsky a různé druhy jetelů. Také sadařství se stalo velmi oblíbeným způsobem obživy u Čechů. Na Volyni se před příchodem Čechů pěstovali zpravidla plané višně a třešně. Češi začali vysazovat krom běžných druhů ovoce i vlašské ořechy či angrešt, rybíz nebo maliny a jahody. Také chmel byl další plodinou, kterou začali Češi na Volyni pěstovat.⁴⁷

4.2.1.2 Průmysl

Český průmysl na Volyni můžeme rozdělit na dvě odvětví, a to na výrobu zemědělského inventáře a zpracovatelský průmyslových plodin. Zpracovatelský průmysl se odvíjel od pěstovaných plodin, především se jednalo o chmel a cukrovou řepu. Na základě toho se začaly stavět pivovary, mlýny či konzervárny. První pivovary a parní mlýny vznikají již po roce 1870, kdy Češi dostali povolení od příslušných orgánů. Díky úspěšnosti chmelařů proslula výroba piva. To se odráží v počtu pivovarů vlastněných Čechy, kdy do první světové války Češi na Volyni vlastnili 22 pivovarů. Piva z těchto pivovarů měla dosah až do Varšavy či Kyjeva a dalších významných měst v okolí. Co se výroby zemědělského inventáře týká, Češi zakládali především továrny na výrobu zemědělských strojů. Dále se vytvářely kovárny, tkalcovské dílny, cementárny či cihelny.⁴⁸

⁴⁶ VACULÍK, 1997, s. 16–18.

⁴⁷ ŠIRC, 1987, s. 17–18.

⁴⁸ VACULÍK, 1997, s. 25–28.

4.2.2 Náboženský vývoj Čechů na Volyni

Češi přicházející na Volyn byli většinou katolického vyznání. Car Alexandr II. jim v jejich katolickém vyznání nikterak nebránil. Obrat nastal po jeho smrti. Ruská vláda se obávala, že budou katoličtí Češi ovlivňováni polskými kněžími. V té době totiž Češi chodili především do kostelů, kde kázali polští kněží. Následovala tedy opatření, která měla katolíky konvertovat na pravoslavné vyznání. Prvním opatřením byl zákon z roku 1884. Ten zakazoval katolíkům kupovat nové pozemky. Následoval zákon z roku 1888, který doplnil předešlý zákon o zákazu kupování průmyslových parcel katolíky a k tomu rušil katolické fary. Čechům tedy zbývalo buď konvertovat na pravoslavné vyznání a zůstat v rostoucím blahobytu, nebo se vzdát práv na půdu. Tím by se de facto vzdali hlavního důvodu, proč emigrovali do Ruska a jejich úmorná práce, se kterou se museli potýkat na začátcích, by přišla vniveč. Není tedy divu, že Češi začali konvertovat na pravoslavné vyznání.⁴⁹

Jak sám autor v knize *Kronika Českého Malína* píše:

„Malínští přijali novou víru. Dlouho se však přidržovali obyčejů katolického náboženství, předávající je s pokolení na pokolení a dokonce chodili ještě po přijetí pravoslavi do katolických kostelů.“⁵⁰

Lze tedy říci, že i když oficiálně byli Češi vedeni jako pravoslavní, svých katolických kořenů se nevzdali a předávali je z generace na generaci.

⁴⁹ MARTINOVSKÝ, Josef Alois, 1945. *Kronika Českého Malína*. 2. vydání. V Praze: Ministerstvo informací. s. 13–14.

⁵⁰ MARTINOVSKÝ, 1945, s. 14.

5. První světová válka

První světová válka, též nazývaná jako Velká válka, byl konflikt, jaký lidstvo do té doby nezažilo. Byl to konflikt, který využil maximální potenciál nově industrializovaného světa. Na pevnině vojáci okusili nové technologické válečné stroje, jako byly tanky či kulomety. Na mořích bojovaly bitevní lodě či ponorky a nově se také bojovalo ve vzduchu za pomoci letadel.⁵¹

Jednou z hlavních příčin tohoto konfliktu byly německé imperiální ambice. Nově sjednocené Německo představovalo průmyslovou velmoc, která měla ambice stát se dominantní velmocí v Evropě. Na druhé straně stála Francie a Velká Británie (dále jen VB). Tyto dvě koloniální velmoci neměly zájem se s nově vzniklým Německem dělit o svá koloniální impéria, s čímž se Německo nechtělo smířit. Záminkou pro vypuknutí konfliktu se stal atentát na nástupce rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Rakousko-Uhersko vyhlásuje 28. července 1914 válku Srbsku. Zde dochází k tzv. dominovému efektu. Srbsko mělo smlouvy s Ruskem. Rusko začalo po vypuknutí války mezi Rakousko-Uherskem a Srbskem mobilizovat, na což reagovalo Německo, které požadovalo zastavení této mobilizace. Po nevyhovění vyhlásilo Německo válku Rusku.⁵²

5.1 Ruské impérium za první světové války

Začátek války se v Rusku nesl v sepjatém duchu. Lid a trůn byli zajedno, převládala nacionalistická atmosféra, mobilizace proběhla v pořádku, a dokonce se i ruské armády v začátcích války proti nepříteli dařilo. Dá se tedy říci, že Rusko vstupovalo do války sebevědomé a zahojené z japonské porážky a revoluce.⁵³

Po prvotních úspěších přichází strmý pád. Přišly první porážky, které předurčovaly vývoj války. Projevila se především neschopnost armádního velení a mizerná vybavenost vojska oproti nepříteli. Ruská armáda mohla vyspělé nepřátelské armádě na východní frontě čelit jen díky své početnosti, ale tato výhoda v době, kdy na bojiště přicházejí kulomety a dělostřelectvo, přestávala být rozhodující. Již v roce 1915 vznikají v carově okolí obavy z vývoje války. Vývoj války se měl otočit ve prospěch Ruska tzv. Brusilovou ofenzívou, která

⁵¹ GEISS, Imanuel, 1999. *Dějiny světa v souvislostech*. Praha: I. Železný. Malá moderní encyklopedie (Ivo Železný). ISBN 80-240-0453-4, s. 361–365.

⁵² MOJŽÍŠ, Milan, ed. *Československé legie 1914-1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*. Druhé vydání. Praha: Epoque, s.r.o. ve spolupráci s Československou obcí legionářskou, 2017. ISBN 978-80-87919-27-9.

⁵³ PEČENKA, 2011, s. 172–173.

byla zahájena na začátku června 1916. Tato masivní ofenzíva málem způsobila kolaps rakousko-uherské armády, a proto z obav kolapsu muselo zasáhnout Německo, které převedlo 18 divizí ze západní fronty. Jak již tomu bylo i na začátku války, tak rovněž v tomto případě následoval strmý pád. Především kvůli nedostatku munice a celkovému nedostatečnému zásobování byl v polovině srpna Brusilov nucen k ústupu. To vedlo ke ztracení nově dobytého území, rozpadu ruské armády a později k únorové revoluci, která vyústila do Velké říjnové socialistické revoluce (dále jen VŘSR). Ovšem i přes tyto okolnosti byla operace úspěšná, neboť se díky tomu povedlo jak Německu, tak Rakousko-Uhersku, oslabit své západní fronty.⁵⁴

5.1.1 Říjnová revoluce v Rusku

VŘSR byl vojenský převrat v Petrohradě provedený rudými gardami, které podléhaly vojenskému revolučnímu výboru při petrohradském sovětu, jejímž předsedou byl L. D. Trockij. Revoluce započala 7. 11. 1917, podle tehdejšího ruského kalendáře 25. 10. 1917. Tohoto dne se revolucionáři zmocňují významných institucí, ministerstev a obsazují Zimní palác. 8. 11. je zatčena prozatímní vláda a k moci se dostává bolševická strana.⁵⁵

Jedním z důvodů vzniku VŘSR byla Únorová revoluce. Ta odstartovala mj. nespokojenost s vývojem války, která se nevyvíjela ve prospěch Ruska. Ztráty na životech, území, materiálu a zásobovací potíže vzbuzovaly značnou nespokojenost ve společnosti. Tato nespokojenost vyvrcholila 8. 3. 1917 (podle starého ruského kalendáře 23. 2.) v Petrohradě, kdy dochází k tzv. Únorové revoluci. Ta svrhává samoděržaví a nastoluje prozatímní vládu.⁵⁶ Tato vláda se měla stát přechodnou etapou vedoucí k vytvoření trvalého demokraticko-parlamentního státního zřízení v Rusku. To se ovšem nestalo, neboť dochází v listopadu k VŘSR, která svrhává prozatímní vládu a nastoluje komunistickou vládu.⁵⁷ VŘSR se poté dostává v průběhu listopadu do dalších ruských měst. Po vyhlášení sovětské ústavy roku 1918 se přesouvá bolševická vláda v čele s V. I. Leninem do Moskvy. Toho roku Lenin uzavírá tzv. brestlitevský mír, který zajistil příměří s centrálními mocnostmi. Dále Leninova vláda úspěšně

⁵⁴ ŠVANKMAJER, Milan, 2008. *Dějiny Ruska*. 5., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-613-2, s. 313–319.

⁵⁵ MACH, Vladimír. *Říjnová revoluce v Rusku (VŘSR)*. Totalita.cz [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <<https://www.totalita.cz/vysvetlivky/vrsr.php>>.

⁵⁶ ŠAJTAR, Jaroslav. *Před 100 lety únorová revoluce v Rusku svrhla samoděržaví*. Reflex [online]. 2017 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <<https://www.reflex.cz/clanek/historie/78032/pred-100-lety-unorova-revoluce-v-rusku-svrhla-samoderzavi.html>>.

⁵⁷ BRITANNICA. *February Revolution: Russian history* [1917]. Britannica [online]. 2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/topic/February-Revolution>>.

odrazila všechny jak vnitřní, tak vnější pokusy o převrat a své vítězství potvrdila výhrou v občanské válce mezi lety 1918–1921.⁵⁸

5.2 Československé legie v Rusku

Vypuknutí války nesli Češi v Rusku se značným entuziasmem. Již na začátku války se tito Češi shromažďují ve velkých ruských městech s transparenty: „Bratři, osvobodte Čechy!“ Toto nadšení vyústilo v myšlenku vytvořit české dobrovolnické jednotky a hlavními iniciátory se stávají volynští Češi. Ti již jako ruští občané podléhali vojenské povinnosti a byli mobilizováni. Není tedy divu, že se snažili cílit na ostatní Čechy pobývajících v Rusku, kteří se buď čerstvě přistěhovali nebo zde pobývali pracovně. Ruská vláda reagovala poměrně rychle a již 12. 8. 1914 ministerstvo války schvaluje plán na vytvoření české dobrovolnické jednotky. Zajímavostí je, že tito dobrovolníci společně s přihláškou museli podat i žádost o ruské státní občanství.⁵⁹

Do konce srpna přišlo přibližně 500 přihlášek. Díky tomu 28. 8. 1914 vzniká první vojenská jednotka československého odboje, která se skládala z jedné družiny, což byl samostatný oddíl o dvou rotách. Využití této české družiny mělo přijít až se ruská armáda dostane na české území. Tento plán ovšem padl, neboť se průběh války nevyvíjel tak, jak si ruský generální štáb představoval. Plány se přehodnotily a česká družina dostala novou průzkumnou funkci, ve které se velmi osvědčila.⁶⁰

V roce 1915 se družina rozrůstá z důvodu povolení k náboru zajatých Čechů a Slováků ruskou armádou. Na základě toho vzniká roku 1916 Československý střelecký pluk a Československá střelecká brigáda, která se skládala ze dvou pluků. Právě čs. brigáda se účastnila jedné z nejznámějších bitev čs. Legií, a to Bitvy u Zborova. Bitva se uskutečnila v roce 1917, kdy již vládla prozatímní vláda. Ta se rozhodla realizovat tzv. Kerenského ofenzívu, jejíž cílem bylo dobýt město Lvov. I když tato ofenzíva ztroskotala, čeští legionáři se díky pozoruhodným úspěchům v bitvě značně zviditelnili a čs. legie se stávají oporou v Masarykově boji o vznik samostatného Československa.⁶¹ Po bitvě u Zborova ruská vláda

⁵⁸ MACH, Vladimír. *Říjnová revoluce v Rusku (VŘSR)*. Totalita.cz [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <<https://www.totalita.cz/vysvetlivky/vrsr.php>>.

⁵⁹ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA, 1996. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0580-1. s. 27.

⁶⁰ FIDLER, Jiří, 2003. *Zborov 1917: malý encyklopedický slovník*. Brno: Jota. Jota - Military. ISBN 80-7217-209-3, s. 45-48.

⁶¹ MOJŽÍŠ, 2017, s. 56–70.

povoluje neomezený nábor do čs. legií, což vede na konci roku 1917 ke vzniku Československého armádního sboru čítajícího přibližně 40 000 mužů.⁶²

5.3 Volyňští Češi za první světové války

V podkapitole 5.2 již bylo zmíněno, že Češi žijící v Rusku brali válku se značným entuziasmem. Ten se přenesl na Volyň, neboť právě volyňští Češi byli jedni z prvních, kteří přišli s návrhem o vytvoření českých dobrovolnických jednotek.⁶³ Problém samotných volyňských Čechů byl ten, že většina z nich již byla vedena jako ruští občané. Byli tedy zmobilizováni do carské armády. To se ovšem v roce 1915 mění, když přicházejí žádosti od českých krajských organizací o převelení volyňských Čechů do již vzniklé Družiny (viz podkapitola 5.2).⁶⁴ V českém vojsku poté působilo něco okolo 1100 českých vojáků z Volyně. Zbýlých přibližně 3 000 vojáků nadále zůstalo v ruské armádě, kde se jim i z důvodu gramotnosti a jejich všeobecnému rozhledu dařilo a dosahovali rychlého povýšení. Co se vývoje války týká, tak již zmiňovaný únorový převrat, říjnová revoluce a na to navazující brestlitevský mír, po kterém následovalo převelení legionářů na západní frontu, vedlo k tomu, že volyňští Češi začali opouštět legie a vraceli se zpátky na Volyň.⁶⁵

Dalším přínosem, kterým tato česká menšina přispěla ke vzniku samostatného Československa byl finanční příspěvek od bohatých krajanů na protirakouský odboj a placení národní daně, která byla zavedena 1. 4. 1916.⁶⁶

⁶² JAKL, Tomáš, 2013. *Evakuace československých vojáků z Vladivostoku*. VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA [online]. 09. 12. 2013 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <<http://www.vhu.cz/evakuace-ceskoslovenskych-vojaku-z-vladivostoku/>>.

⁶³ PICHLÍK, 1996, s. 27.

⁶⁴ SČVP. *Historie VČ obecně: Léta válečná 1914 až 1920* [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <<https://www.scvp.eu/?p=h5s1>>.

⁶⁵ VACULÍK, Jaroslav, 1998. *Dějiny volyňských Čechů. Praha: Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*. ISBN 80-901878-8-9. s. 10–11.

⁶⁶ SČVP. *Historie VČ obecně: Léta válečná 1914 až 1920* [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <<https://www.scvp.eu/?p=h5s1>>.

6. Volyň po první světové válce

Volyň, jako území, byla velice sužována v rámci první světové války. Nejenže se tímto územím táhla východní fronta, ale po brestlitevském míru se zde začaly svádět boje mezi Poláky a Ukrajinci. Nejprve se tyto boje vedly ve východním Haliči, kde již na rozvalinách Rakousko-Uherska vzniká 19. 10. 1918 Západoukrajinská republika. Ta se poté v roce 1919 slučuje s Ukrajinskou lidovou republikou (dále jen ULR). Potom, co Poláci dobyli Lvov se boje přesunuly na Volyň. Válka trvala až do léta roku 1919, kdy Polsko uzavírá mír s ULR. Následuje ovšem další konflikt, který se výrazně dotkl Volyně a to polsko-bolševická válka o východní polské hranice. Konflikt trvá až do roku 1921, kdy dochází na základě řížské smlouvy k míru a stanovení východních hranic Polska. To vede k rozdělení Volyně na polskou Volyň a sovětskou Volyň.⁶⁷ Na polské straně tak vzniká speciální volyňské vojvodství, jehož správním střediskem se stalo město Luck. Dále zde dochází k výrazným změnám, např. ve školství. Díky polskému školnímu systému, který pronikl na Volyň vznikají nové školy (všechny převážně polské) a vzniká povinná školní docházka, která v carském Rusku nebyla. Dochází tedy ke zvýšení gramotnosti volyňského obyvatelstva.⁶⁸

6.1 Volyňští Češi po první světové válce

6.1.1 Volyňští Češi v polské Volyni

Když se Volyň v roce 1921 rozdělila (viz příloha č. 4), ocitlo se bezmála 25 000 Čechů v novém polském státě. Češi tak představovali menšinu. Práva a postavení národnostních menšin v Polsku vycházely z mezinárodního systému ochrany menšin, chráněných ústavou a vládními nařízeními. Např. již v roce 1919 Polsko podepisuje malou versailleskou dohodu, kterou se Polsko zavázalo k zabezpečení všech svých obyvatel:

„ochranu života a svobody a svobodné vykonávání náboženství, rovnoprávnost v oblasti civilních a politických práv, přístup k veřejným úřadům a profesím, ulehčení při užívání menšinového jazyka před úřady, zakládání soukromých škol a vědeckých, dobročinných, náboženských a společenských institucí, zakládání veřejného menšinového školství a subvencování kulturních a osvětových institucí menšin z veřejných zdrojů.“⁶⁹

Na to poté polská vláda navazuje polskou ústavou ze 17. 3. 1921, která se zavazuje, že na svém území zabezpečí občanská a politická práva všem občanům, bez rozdílu národnosti,

⁶⁷ FREIDL, 2016, s. 431–438.

⁶⁸ RYCHLÍK, 2015, s. 303–304.

⁶⁹ VACULÍK, 1998, s. 24.

rasy, jazyka, náboženství či původu. V oblasti individuálního práva si tedy byli všichni, Češi nevyjímaje, rovni.⁷⁰ Praxe byla ovšem odlišná. Poláci se cítili nadřazeně, a to především vůči ukrajinské menšině. Nelze se tedy divit, že v pozdějších letech začíná sílit ukrajinský nacionalismus, který vytvořil podhoubí k vytvoření ukrajinské povstalecké armády, též označované, jako banderovci.⁷¹

6.1.1.1 Hospodářství a průmysl volyňských Čechů v polské Volyni

Co se hospodářského života a průmyslu týká, je nutno si uvědomit, že Volyň byla silně zasažena válkou a bylo nutné tuto zdevastovanou krajinu opět obnovit. Například v Českém Malíně, dle Kroniky Českého Malína od Martinovského, to po válce vypadalo tak, jako kdyby se zde Češi znovu nastěhovali. Znovu se museli vybudovat hospodářské a obytné domy, pole byla zarostlá, chybělo nářadí a hospodářské stroje.⁷² První poválečná léta se podařilo obnovit pole, která začala produkovat zemědělské plodiny, přičemž poptávka po těchto plodinách byla vysoká, což se odráželo i na prodejní ceně. Hojně se začal chovat dobytek, koně, prasata či drůbež. Dokonce některé zemědělské stroje se začaly dovážet z Československa. Dále se pomalu začala zavádět elektřina do českých vesnic na Volyni, např. již v roce 1921 do Českého Malína.⁷³ Průmysl byl na Volyni málo rozvinutý. Jednalo se především o zemědělský region, ve kterém se okolo 80 % obyvatel zabývalo zemědělstvím. Výjimkou se stal potravinářský průmysl, neboť je velmi spjat se zemědělstvím. Především zde prosperovaly mlýny, pekárny, pivovary nebo cukrovary. Lze tedy říci, že se většina Čechů zabývala zemědělstvím. To potvrzuje i fakt, že v rámci sčítání lidu v roce 1921 se k zemědělství hlásilo 10 657 Čechů, což dělá 86 % celkové české dospělé populace na polské Volyni. Češi si dokonce najímali čeledíny a děvečky především ukrajinské národnosti.⁷⁴

6.1.1.2 Kulturní život volyňských Čechů v polské Volyni

Tvrdé začátky Čechů na Volyni a pozdější první světová válka byly sice zdrcující, ale i přesto si Češi na polské Volyni vybuďovali své hospodářské postavení, které se projevilo především v meziválečném období. Díky tomu se mohli Češi věnovat i zábavě a kulturnímu životu. Z důvodu hospodářské konjunktury se zvýšila i životní úroveň. Češi se začali pěkně

⁷⁰ RYCHLÍK, 2015, s. 304.

⁷¹ ŠIRC, 1987, s. 33.

⁷² MARTINOVSKÝ, 1945, s. 14.

⁷³ RICHTER, Karel, 2015. *Historické drama volyňských Čechů*. Praha: EPOCH. ISBN 978-80-7425-244-0. s. 88–89.

⁷⁴ VACULÍK, 1998, s. 29.

oblékat, měli více času na zábavu, mládež disponovala koly, takže vzdálenost mezi jednotlivými obcemi se zkracovala. To vše vedlo k rozvoji kulturního života, který se odrazil i na vzniku jednotlivých sdružení. Češi založili na polské Volyni 82 hasičských sborů, 47 divadelních sborů, 84 kapel a 25 sokolských jednot. Sokolské jednoty na Volyni se staly nejpočetnější složkou zahraniční župy české sokolské obce té doby. Také stavba nových veřejných knihoven na podporu národního povědomí krajanů či činnost ochotnického divadla podporovala kulturní život Čechů na Volyni.⁷⁵ Lze tedy říci, že volyňským Čechům, kteří se ocitli v Polsku se v meziválečném období hospodářsky dařilo, což se projevilo i na kulturním životu.

6.1.1.3 Školství volyňských Čechů v polské Volyně

Jakmile se Čechům povedlo opětovné obnovení polí, budov, sadů atd., které byly poničeny za války, jejich další prioritou se stalo obnovení školní docházky. Po třech letech vynucené přerušené výuky bylo cílem výuku obnovit. Tato obnova se potýkala s několika úskalími. Pominu-li samotné vybudování zničených škol, byly to právě učitelé a vybavení škol, co kriticky chybělo. Hlavně se jednalo o české knihy. Dalším problémem byli samotní čeští učitelé, kterých na polské Volyni bylo kriticky málo. Stávalo se tak, že se ve školách čeština prakticky nevyučovala.⁷⁶ Například v Českém Malíně problém s českými knihami řešili za pomoci českého velvyslanectví ve Varšavě. Velvyslanectví zajistilo přes 50 českých knih dovezených z Československa. Co se týče českých učitelů, Malín, jako ostatní vesnice, měl problém sehnat česky mluvícího učitele. To se jim nakonec povedlo především díky České matici školské (dále jen ČMŠ). Ta jim nakonec sehnala učitele přímo z Československa. Ten se ovšem po třech letech vrací zpátky především z důvodu polské protičeské propagandy.⁷⁷

Čeští žáci na polské Volyni tedy navštěvovali různé typy škol. Jelikož byly školy převážně česko-polsky smíšené a vezme-li v potaz nedostatek českých učitelů, ve většině případů vyučování probíhalo většinou v polštině. Důležitou roli ve školství na polské Volyni hrála bezpochyby ČMŠ, která vycházela z Ústřední matice školské, která působila v Československu. ČMŠ, jak již bylo zmíněno na příkladu z Českého Malína, se starala o materiální, finanční a organizační podporu českého školství na polské Volyni.⁷⁸

⁷⁵ VACULÍK, 1998, s. 29–31.

⁷⁶ RICHTER, 2015, s. 89–90.

⁷⁷ MARTINOVSKÝ, 1945, s. 33–42.

⁷⁸ RICHTER, 2015, s. 89–90.

6.1.2 Volyňští Češi v sovětské Volyni

Na základě řížské smlouvy, která stanovila východní hranice Polska, se přibližně polovina Volyně ocitá v Ukrajinské sovětské socialistické republice (viz příloha č. 4). Po čtyřech letech vzniká nové administrativní rozdělení Ukrajiny, což znamenalo rozdělení Volyně do nových okrsků a to Volyňský (Žitomirský), Korosteňský, a Šepetovský. Co se českých obyvatel týká, v té době se v celém Sovětském svazu hlásilo k české či slovenské národnosti přibližně 25 000 obyvatel. Z toho již v rámci bývalé Volyňské gubernie a jejího těsného okolí se hlásilo k české či slovenské národnosti přibližně 7 500 obyvatel.⁷⁹

6.1.2.1 Hospodářství volyňských Čechů v sovětské Volyni

I když bolševici zvítězili v občanské válce, země byla válečným komunismem zdevastovaná a rozvrácená. Rozvrácené hospodářství zapříčinilo rozsáhlý hladomor. Lidé se začali bouřit, i samotná komunistická vláda byla rozpolcena do frakcí. Na základě těchto událostí byl v březnu 1921 svolán X. sjezd komunistické strany, na kterém Lenin vyhlásil Novou ekonomickou politiku, známou pod zkratkou NEP. NEP byl úspěšným experimentem, ale jednalo se o odklonění od cílů ideologie.⁸⁰ Díky NEP stále rolníci platili daň, která byla vyměřena jak v penězích, tak v zemědělských produktech, ale nově mohli soukromí rolníci volně prodávat zemědělské přebytky. Co se Čechů v sovětské Volyni týče, ti stejně jak volyňští Češi na polské straně, byli silně zasaženi válkou. Obzvláště chmelařství, jakožto jedna z hlavních hospodářských komodit, bylo silně zasaženo. Další ranou pro hospodářství bylo vymáhání potravin, a to prakticky bez jakékoliv náhrady. Dále rekrutování mužů na nucené práce (značná část těchto mužů si již nikdy nevrátila, nebo se vrátila se ztrátou pracovní způsobilosti) a také hlad, který postihl celý Sovětský svaz, se silně projevil na hospodářství. NEP ovšem umožnila soukromě hospodařit, což vedlo k postupnému českému hospodářskému zotavení. Vedle chmele se pěstovalo obilí, kukuřice, luštěniny, ale i tabák nebo konopí.⁸¹

6.1.2.2 Kolektivizace

Kolektivizace neboli komunistické uspořádání zemědělské výroby můžeme definovat jako: „*Proces, v jehož rámci byli soukromí zemědělci zbaveni půdy a zařazeni do kolektivních hospodářství (kolchozů, sovchozů, JZD a státních statků).*“ V rámci Sovětského svazu je v roce 1930 Stalinem uskutečněna povinná kolektivizace, která má za úkol zlikvidovat přes dva

⁷⁹ RICHTER, 2015, s. 99.

⁸⁰ PEČENKA, 2011, s. 215.

⁸¹ VACULÍK, 1998, s. 58–59.

miliony kulaků (bohatí rolníci), přičemž chudým bezzemkům-rolníkům slíbil Stalin hospodářství s domem, stájí a plovkem. Tato kolektivizace zapříčinila smrt několika milionů lidí, přičemž sliby, které dal chudým rolníkům, zůstaly nevyplněny. Jednalo se tedy pouze o ovládnutí venkovského obyvatelstva.⁸²

Tato hromadná kolektivizace doprovázená násilím a útlakem obyvatelstva vedla k tomu, že se zespolečnil celý živý inventář a veškerý majetek, dokonce i oděvy a boty. To se každopádně dotklo i Čechů v sovětské Volyni, především bohatších vrstev. Nejenže čeští hospodáři skončili hospodářsky a kulturně zdecimováni, ožebračeni a bez majetku, ale někteří byli i posláni na Sibiř. V nově vzniklých kolchozech panoval chaos, který byl zapříčiněn nechutí k práci, absencí potřebného vybavení a neschopnosti řídit velká hospodářství. Avšak i přes tyto nesnáze se Češi prosadili a rychle se asimilovali (především v kolchozech kde Češi převládali). Dokazuje to i skutečnost, že se české kolchozy Okolek, Vysoká a Olšanka zúčastňovaly výstav úspěchů národního hospodářství. Dokonce se jeden z Čechů Josef Cvrk stal Hrdinou socialistické práce SSSR. Ovšem tyto velké změny a nevyplácení doplatků za odpracované jednotky se staly začátkem velkého hladomoru, který postihl především Ukrajinu, ale i další části Sovětského svazu.⁸³

6.1.2.3 Velký hladomor na Ukrajině

Byl uměle vyvolaný hladomor na Ukrajině v letech 1932–1933. Za příčinu hladomoru je považována kolektivizace a následná rekvizice obilí. Pro rok 1931 byly stanoveny dodávky obilí na 7,1 milionu tun. Ihned po sklizni se zjistilo, že tohoto čísla nebude možno dosáhnout. Namísto toho, aby vláda snížila plánovanou dodávku, se vláda obrátila na kulaky, které nařkla z rozkrádání obilí. Reakcí vlády bylo vyslání nově vytvořené politické skupiny především mladých zapálených komunistů, kteří chodili po domech a konfiskovali veškeré obilí, které našli. Rodiny se tak ocitli bez jakýkoliv zásob na zimu, přičemž jim brali i zrna určená na osev na příští rok. I kolchozy nezůstaly bez povšimnutí. Konfiskovalo se rovněž v nich. Tyto činy měly nedozírné následky. Nejenže lidé umírali přes zimu na hlad a různé nemoci, ale také byla další rok ještě menší úroda, protože nebylo dostatek zrna na osev. Místo toho, aby represe vůči hladovějícímu lidu byly zrušeny, vláda ještě přitvrdila. V létě roku 1932 je vytvořen tzv. zákon pěti klásků. Ten za jakoukoliv krádež kolchozního obilí či jiného majetku stanovoval tresty

⁸² ZVĚŘINA, Pavel a Daniel RŮŽIČKA. *Kolektivizace*. Totalita.cz [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <<https://www.totalita.cz/vysvetlivky/kolektivizace.php>>.

⁸³ VACULÍK, 1998, str. 59–60.

v podobě zastřelení, deportování do pracovních táborů tzv. gulagů nebo vězení na deset let.⁸⁴ Pro upřesnění, hladomor nebyl vyvolán neúrodou či suchem, což dokazuje i fakt, že např. lihovary zpracovávající obilí na líh, který byl určena k exportu, pracovaly na plný výkon. I celkový export obilí v roce 1932 činil přes 5 milionů tun obilí a v roce 1933 se vyvezlo ze země přes 1,75 milionů tun obilí. Nejvíce zasaženými oblastmi byly dnešní Sumská, Charkovská, Kyjevská, Čerkaská, Poltavská a Žytomyrská oblast.⁸⁵ Represe státu a následný hladomor postihl také Čechy žijící na sovětské Volyni.

6.1.2.4 Kultura a školství Čechů v sovětské Volyni

I když sovětské represe značně zasahovaly do života Čechů, snažili se, stejně jak tomu bylo i na polské straně, uchovat českou kulturu a jazyk. Zakládaly se knihovny a čítárny, které mimo povinného stranického tisku a ideologické literatury obsahovaly i české knihy a časopisy s levicovou orientací. Dále se zakládaly kroužky především recitační, vzdělávací a divadelní. Pomyslnou duší kulturního života se stali čeští učitelé, kteří organizovali mimoškolní aktivity nejen pro mládež, ale i pro dospělé a podíleli se tak významně na kulturním životě ve vesnicích. Tato situace ovšem netrvala věčně. Postupem času se čeští učitelé dostali pod drobnohled čekistů⁸⁶, kteří takto sledovali na 24 učitelů. Poté 12 učitelů falešně obvinili ze špionáže, načež některé soud odsoudil k trestu smrti a zbytek byl poslán na několik let do vězení. Stalinský teror se tak zásadně dotýkal i života Čechů v sovětské Volyni.⁸⁷

Co se českého školství týká, v první polovině 20. let se v oblasti nacházelo 8 českých škol. Stejně jako na polské straně, i zde dojížděli učitelé z Československa, avšak jejich životní úroveň byla velmi nízká. Ze začátku byli placeni pouze ve formě naturálií. Až na začátku školního roku 1921–1922 začali úřady učitelům vyplácet 18 rublů (vezme-li v potaz tehdejší kurz rublu, který se rovnal 17 Kč, učitelé si měsíčně vydělali 306 Kč). Tristní bylo i vybavení škol. Stávalo se, že ani žádná škola neexistovala a výuka probíhala v pronajatých neupravených a nevytápěných místnostech. Chyběly rovněž psací potřeby, české učebnice nebo sešity. I přes tyto okolnosti se čeští učitelé snažili v dětech pěstovat národního ducha, především prostřednictvím zpěvu českých písní či dramatických představení. To se ovšem za stalinského

⁸⁴ RYCHLÍK, 2015, s. 294–296.

⁸⁵ VELVYSLANECTVÍ UKRAJINY V ČESKÉ REPUBLICE. *Popraveni hladem: neznámá genocida Ukrajinců 1932–1933 si vyžádala přes 7,5 milionů obětí* [online]. 23.11.2018 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <<https://czechia.mfa.gov.ua/cs/news/68823-popravenihladem-neznmgenocidaukrajinc-19321933-si-vydala-pes-75-milion-obt>>.

⁸⁶ Čeka je název ruské mimořádné komise, která vznikla za účelem boje proti spekulaci, sabotáži a kontrarevoluci (<https://www.totalita.cz/vysvetlivky/ceka.php>).

⁸⁷ RICHTER, 2015, s. 89–90.

režimu mění a s jeho represemi na české učitele české školství zaniká. Úplnému zastavení menšinových škol dochází v roce 1938. Děti byly přesunuty do ukrajinských či ruských škol. Dochází ke snaze potlačit poslední zbytky české minoritní totožnosti na Ukrajině, která tak měla zcela splynout s ostatními národnostmi a vytvořit nediferencovanou a lehce manipulovatelnou masu bezprávných sovětských občanů.⁸⁸

⁸⁸ Vaculík, 1998, s. 61–63.

7. Druhá světová válka

Druhá světová válka byla významným okamžikem i pro životy volyňských Čechů. Nejenže se někteří volyňští Češi přímo účastnili bitev druhé světové války, ale mj. díky ní dochází k masové reemigraci Čechů z Volyně zpátky do Československa.

Záminkou pro zahájení války bylo Německem zinscenované přepadení německého vysílače v Gliwicích německými vojáky, kteří byli převlečeni za polskou armádu. Stalo se tak 31. 8. 1939. Na druhý den německá armáda zahájila útok na Polsko.⁸⁹ Do konfliktu se později zapojil i Sovětský svaz socialistických republik (dále jen SSSR). Ten však s Německem již 23. 8. 1939 uzavřel tzv. Ribbentrop-Molotov pakt, který byl sice oficiálně paktem o neutočení mezi Německem a SSSR, ale skutečným důvodem tohoto paktu byla tajná dohoda o rozdělení Polska mezi Německo a SSSR. Polsko nemohlo čelit tak početné přesile a do měsíce přestalo existovat.⁹⁰ Na základě těchto událostí se rozdělená Volyně opět sjednocuje pod jeden stát, a to pod SSSR.

V roce 1941 německá armáda zahajuje operaci Barbarossa. Jednalo se o útok na SSSR s plánem dobýt na severu Leningrad, na jihu Stalingrad a armáda Střed měla dobýt Moskvu. Němcům se zpočátku dařilo pohraniční armády SSSR obklíčit a záhy zničit (Volyně byla jedním z prvních území, které Němci v rámci operace Barbarossa obsadili). Jak Němci začali pronikat na území Ukrajiny a pobaltských států, lidé je začali vítat jako osvoboditele. To se záhy změnilo, až se za řadovými vojáky objevilo Gestapo a jednotky SS, které zacházely s obyvateli velmi tvrdě.⁹¹ Za rozhodující bitvu na východní frontě lze považovat bitvu u Stalingradu. Tu německá armáda prohrála, což vedlo k ústupu německých vojsk. Na Volyně se válečná fronta opět dostává začátkem roku 1944 a následně je osvobozena vojskem SSSR.⁹²

V roce 1945 se Německo ocitá v obklíčení, které vyvrcholilo bitvou o Berlín. To dohnalo Hitlera 30. 4. 1945 k sebevraždě. Krátce poté 8. 5. 1945 Německo kapituluje, čímž končí druhá světová válka.⁹³

⁸⁹ KOHOUTKOVÁ, Helena a Martina KOMSOVÁ, 2005. *Dějepis na dlani*. Olomouc: Rubico. ISBN 80-7346-057-2, s. 199.

⁹⁰ STEVENSON, John, 2004. *Dějiny Evropy: [od nejstarších civilizací do počátku třetího tisíciletí]*. Praha: vydalo Ottovo nakladatelství v divizi Cesty. ISBN 80-7181-132-7, s. 428–429.

⁹¹ STEVENSON, 2004, s. 434–435.

⁹² ČAPEK, Vratislav, Jaroslav PÁTEK a Otto ZWETTLER, 1993. *Světové dějiny*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-091-5. s. 177–182.

⁹³ STEVENSON, 2004, s.438–439.

7.1 Volyňští Češi za druhé světové války

Když Německo 1. 9. 1939 napadlo Polsko, započala mobilizace, která se dotkla i některých volyňských Čechů. Asi 2000⁹⁴ Čechů v tu dobu vykonávalo základní vojenskou službu. Co se následné mobilizace týká, např. dle kroniky českých Dorohostají a přilehlých vesnic, se mobilizace týkala pouze jednoho obyvatele Borise Ferzika. Vaculík udává, že mobilizace se dotkla přibližně 900⁹⁵ volyňských Čechů. Každodenní život na volyňských českých vesnicích byl narušen příchodem lidí prchajících z Varšavy, Krakova či Pomořanska. Co se týče válečných střetů, kromě několika leteckých náletů, byl na Volyň klid. Dne 17. 9. 1939 se do války proti Polsku připojuje SSSR. Češi tuto událost brali pozitivně, neboť byli rádi, že je neobsadili Němci. Tím nastalo necelé dvouleté období relativního klidu. Volyň se stala azylem pro uprchlíky utíkající tehdy již vzniklého Protektorátu Čechy a Morava.⁹⁶ V létě roku 1941 se dostává válka i na Volyň. Německo zahajuje vojenskou ofenzivu proti SSSR a Volyň se tak stává jednou z prvních oblastí, která je tímto konfliktem zasažena. Již 23. 6. 1941 vstupují němečtí vojáci na Volyň, ve které dochází k urputným bojům především v okolí měst Lucku, Rovna a Brodu. Již za dva dny se Němcům povedlo tato města obsadit. Další tvrdé boje se odehrály v okolí Berestečka, Chorupaňské a Pilčské pahorkatiny a ve městě Dubno. Byly ovšem i vesnice, které měly štěstí a boje se jich nedotkly. Takovou vesnicí byla např. osada Vlkov, a to pouze díky náhodě, když se pod ruskými tanky, které jely do protiofenzivy probořil most a vojáci se museli stáhnout. Jakmile se vojska dostala na území SSSR, ukrajinský lid začal německé vojáky vítat a jednal s nimi jako s osvoboditeli. Naproti tomu Češi Němce nikterak nevíтали. Brali je jako úhlavní nepřátele, kteří obsadili jejich bývalou zemi Československo, ale jistá úleva zde byla na místě, neboť se díky tomu někteří Češi vyhnuli deportaci na Sibiř. I Ukrajinci si posléze uvědomili, že Němci žádní osvoboditelé nejsou, neboť se represemi vůči místnímu obyvatelstvu vyrovnali, ba někdy i převýšili represe SSSR.⁹⁷

7.1.1 Volyňští Češi za německé okupace

Němci okupovaná Volyň byla v rámci administrativy implementovaná do říšského komisariátu Ukrajina, načež hlavním sídlem tohoto komisariátu se stalo město Rovno. Do každého okresku byli dosazováni němečtí komisaři, kteří daný okrsek spravovali. V průběhu okupace docházelo k razantním změnám, např. se zastavovali činnosti kulturních institucí,

⁹⁴ VACULÍK, 1998, s. 50.

⁹⁵ VACULÍK, 1998, s. 50.

⁹⁶ ŠIRC, 1987, s. 42–43.

⁹⁷ RYCHTER, 2015, s. 174–188.

zrušily se střední školy a značná snaha byla i v omezování náboženského života. Ukrajina se v očích Německa stala zdrojem levné pracovní síly, načež dochází k nuceným odvodům obyvatel Ukrajiny do Německa v rámci tzv. totálního nasazení. Každá vesnice měla stanovený přesný počet mladých lidí, které musela poskytnout k odvodu do Německa. To vyvolalo především na Volyni odpor, který vyvrcholil masovým odchodem mládeže do volyňských lesů, kde na podzim 1942 zakládali banderovské oddíly, později přejmenované na UPA – Ukrajinská povstalecká armáda. Následně se Volyň díky svému lesnatému charakteru stala hlavní operační základnou UPA. Dále se na Volyni nacházeli polští partyzáni Armija Krajowa (dále jen AK), sovětské partyzáni řízení Moskvou a následně německé jednotky a jejich spojenci. Akce UPA směřovaly především na dopravní infrastrukturu, ničily železniční tratě a mosty. Cílem byly i transporty, které převážely lidi na nucené práce do Německa. Němci na tyto akce reagovali vypalováním vesnic. UPA bojovala i proti sovětským partyzánům, ale úhlavním nepřítelem UPA byla AK. UPA s AK sváděly nelítostnou krvavou občanskou válku.⁹⁸ Tato válka se do historie zapsala jako Volyňský masakr či Volyňská řež. Docházelo k surovému napadání polských vesnic. Cílem bylo „vyčistit“ toto území od Poláků a vystrašit ostatní Poláky, aby se už nikdy nevrátili. Proto tyto útoky byly vedeny velice surově. Co se volyňských Čechů v těchto bojích týká, UPA proti nim prakticky nic neměla. Volyňských Čechů bylo jen několik desítek tisíc a nepředstavovali žádnou politickou hrozbu. Navíc Češi byli velmi oblíbení a měli pověst dobrých hospodářů. Proto UPA měla i snahu vytvořit českou povstaleckou armádu, která by bojovala po jejich boku. Čechů bylo ale málo, neměli politické ambice, spíš více tíhli k polské straně. Ondrák uvádí pouze jeden případ, kdy UPA zaútočila na volyňské Čechy. Jednalo se o útok na vesnici Kupačiv, kdy se Poláci domluvili s Čechy a společně odrazili útok UPA. Nastává ovšem otázka, jakou roli hrála UPA u vypálení Českého Malína.⁹⁹ Rabování, konfiskování majetku, nutnost vše si vyrobit sám, pouliční bitvy mezi znepřátelenými jednotkami, to vše a mnohem více museli Češi na Volyni za německé okupace zažívat.

7.1.1.1 Český Malín

V této kapitole bych se rád zaměřil na osud Českého Malína. Osud Českého Malína je dle mého názoru jedna z nejznámějších historických událostí, která se na Volyni Čechům přihodila. Jedná se o podobný osud, který postihl v Čechách vesnice Lidice a Ležáky.

⁹⁸ VACULÍK, 1998, s. 72.

⁹⁹ HISTORIE.CS. *Jak se Ukrajina hlásila o své místo na slunci* [online]. 2022 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/222411058220009/>>.

Český Malín byl založen roku 1871, když se sem přistěhovali Češi z oblasti Lounska, Rakovnicka a Žatecka. Půda, na které se Malín založil, byla koupěna dvaceti českými rodinami. Ti ji zakoupili od statkáře Kazimierza Sliwinského. Název Malín vznikl právě díky tomu, že majetek Sliwinského se nazýval Malin. Postupem času se Český Malín, jako i ostatní vesnice pomalu rozrůstal. Škola vznikla už pět let po založení vesnice a do roku 1890 se zde vyučovalo v českém jazyce. Kulturní život byl pestrý. Ve vesnici vznikla knihovna, ochotnický divadelní spolek a následně spolek dobrovolných hasičů. Dále zde byly dvě hospody (jedna i s tanečním sálem) a vznikla i druhá tentokrát církevní škola. Zlom přišel za první světové války. Především po nevydařené Brusilovově ofenzivě se fronta dostala i k Českému Malínu. Obyvatelé byli nuceni vesnici opustit. Zpátky se dostali až na jaře 1918. Válka za sebou zanechala vesnici v žalostném stavu.¹⁰⁰

Z domů zbyly jen ruiny bez jakéhokoliv vybavení, které bylo rozkradeno. Malínští se ale vzchopili a v meziválečných letech dali Český Malín opět do pořádku. Nejprve se obnovila výuka, která sebou nesla jisté komplikace, viz kapitola 6.1.1.3. V roce 1921 se zavedla do vsi elektřina. Dále v roce 1930 byla založena družstevní mlékárna, která byla Velkou válkou zničena. V roce 1934 byla zahájena stavba silnice, která měla vést přes celý Malín. Poslední velkou událostí v obnově Českého Malína před vypuknutí druhé světové války bylo v roce 1937 zavedení telefonu (pro soukromé účely, Malín již v roce 1925 disponoval telefonem, ale ten byl určen pouze pro policejní účely) a otevření poštovního úřadu.¹⁰¹

Osudný se pro Český Malín stal 13. červenec 1943. Němci nejprve vesnici obklíčili a posléze vyhnali všechny její obyvatele ven. Jakmile se všichni shromáždili, Němci pod výhrůzkou zastřelení dali rozkaz, aby se všichni přesunuli do Ukrajinského Malína. Zde dochází k rozdělení. Ženy a děti zůstávají pospolu. 16 mužů dostalo rozkaz seskupit veškerý dobytek, který se ve vsi nacházel. Dalších přibližně 20 mužů bylo vybráno, aby se vrátili zpět do Českého Malína za účelem sběru veškerého movitého majetku. Po sběru všech cenností se skupina mužů vrací zpět do Ukrajinského Malína. Po cestě zpět potkávají skupinu žen a dětí, které se s Němci vrací zpátky do Českého Malína. Tito lidé byli následně v Českém Malíně zavražděni a spáleni v budovách statků. Poté, co se skupina mužů vrátila do Ukrajinského Malína, dostali za úkol pokračovat s věcmi dál až do městečka Olyce. V té době již byl Ukrajinský Malín v plamenech. Zbytek lidí byl nahnán do kostela a do školy, kde posléze dochází, tak jak tomu bylo i v Českém Malíně, k masové vraždě. Zachránili se jen ti, kteří v ten den nebyli v Malíně, ať už kvůli práci

¹⁰⁰ŘEPÍK, Josef, 2017. *Josífek z Českého Malína, aneb, Dějství skončilo 13.7.1943*. Praha: Československá obec legionářská. ISBN 978-80-87919-36-1, s. 4–6.

¹⁰¹ MARTINOVSKÝ, 1945, s. 32–52.

na poli, nebo návštěvy příbuzných v jiné vesnici. Dále se podařilo uprchnout mužů, kteří nesli cennosti do města Olyce. Dle Martinovského ten den v Českém Malíně zahynulo okolo 400 lidí z toho 105 dětí do 14 let.¹⁰² Dodnes se přesně neví, co vedlo Němce ke spáchání takového otřesného činu. Jedno z možných vysvětlení se udává, že to byl trest za to, že zde krátce před vypálením pobývali sovětsí partyzáni. Jednalo se tedy o trest za spolupráci s partyzány. Zajímavostí je, že podobný osud se málem přihodil i další české vesnici na Volyni. Vesnice Moskovština byla také obklíčena a stejně jako u Českého Malína byli obyvatelé vyhnáni ven, ale naštěstí po neshodě mezi německými důstojníky Němci z vesnice odjeli.¹⁰³ V Československu se posléze přejmenovává vesnice Frankštát na Nový Malín, jako památka po vypáleném Českém Malínu.¹⁰⁴

7.1.1.2 Organizace Blaník

Takto tíživá doba, ve které se Češi na Volyni za německé okupace nacházeli, si vyžádala vznik ilegální organizace jménem Blaník. Za vznik organizace se uvádí říjen 1941. Organizace si nejprve dala za úkol vybudovat spojení mezi jednotlivými českými osadami. Důvodem měl být jednotný postup českých osad jak vůči okupantům, tak i proti „banderovcům“ a Polákům. Dalším úkolem Blaníku byla hospodářská sabotáž mířena proti okupantům, spolupráce se sovětskými partyzány, a hlavně příprava mládeže na vstup do československé zahraniční armády v SSSR.¹⁰⁵ Významná byla také tvorba ilegálního časopisu Hlasatel. Ten informoval o stavu na frontě, dával organizační pokyny a podával informace z domácího i zahraničního odboje. Časopis Hlasatel měl velký vliv na mladé volyňské Čechy, což se projevilo mj. na jejich pozdějším vstupu do armády SSSR.¹⁰⁶

7.1.2 Osvobození Volyně a nástup volyňských Čechů do 1. československého armádního sboru

Rok 1944 znamenal pro Volyň osvobození od německého útlaku. Rudá armáda se již na začátku února dostává ke městu Rovno a Luck, a ve druhé polovině února je již osvobozené rozsáhlé území od Žitomiru až po Dubno. Po úplném osvobození Volyně byly vytvořeny podmínky pro to, aby volyňští Češi namísto mobilizačního povolání do regulérní sovětské

¹⁰² MARTINOVSKÝ, 1945, s. 61–69.

¹⁰³ VACULÍK, 1998, s. 74.

¹⁰⁴ OBEC NOVÝ MALÍN. *Nový Malín: O obci* [online]. 2015 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <<https://www.novymalin.cz/660-o-obci>>.

¹⁰⁵ ŠIRC, 1987, s. 46.

¹⁰⁶ VACULÍK, 1998, s. 75–77.

armády nastoupili do československého vojska v SSSR. Zájem o vstup do armády byl obrovský.¹⁰⁷ V období mezi dubnem a květnem se do armády přihlásilo na 12 000 Čechů z Volyně, z toho se do armády dostalo i přes 260 žen, a to díky dekretu z 15. 3. 1944, který zrovnoprávňoval ženy v armádě. První vojenskou akcí pro volyňské Čechy se stala karpatsko-dukelská operace, které se budu podrobněji věnovat v kapitole 7.1.2.1. V lednu 1945 následuje pronásledování ustupujícího německého vojska. Při té příležitosti se osvobozuje Prešov, Kežmarok, Bardejov a Poprad. Velké boje nastaly 3. 3. 1945 o Liptovský Svätý Mikuláš. Poté armáda dále postupovala směrem na Moravu, kde se na začátku května podílela na osvobození Moravy. Jedním z posledních bojů, na kterých se přímo účastnili volyňští Češi byla bitva u Holešova. Za celkové období bojů, tj. od 8. 9. 1944 do 15. 5. 1945 padlo v 1. československém armádním sboru přes 2260 vojáků, 1704 jich bylo nezvěstných a 7885 zraněných. Z toho 691 volyňských Čechů padlo, na následky zranění či nemoci zemřelo 195 volyňských Čechů, 211 jich bylo nezvěstných, zraněných jich byly tisíce.¹⁰⁸

7.1.2.1 Karpatsko-dukelská operace

Československý vojenský útvar byl oficiálně schválen 10. 4. 1944. Výcvik trval přibližně pět měsíců, a to od března do srpna. Následně se 1. československý sbor přesouvá k Dukle za účelem pomoci Slovenskému národnímu povstání. Mělo se jednat o rychlé proniknutí přes Karpaty na slovenské území. Plán ovšem ztroskotal.¹⁰⁹

Terén dukelského průsmyku dával značnou výhodu německé armádě, která toho náležitě využila. Útok začal 8. 9. 1944 o síle 120 000 vojáků SSSR a s nimi 16 000 členů 1. československého armádního sboru. První tři dny se staly katastrofou. Zmatky ve spojení, ve vedení a uplatňování taktiky neustálého útočení bez ohledu na ztráty vedly k tomu, že se původně rychlá operace táhla až do začátku října 1944. Tragická událost se stala u obce Machnovka, kde se 9. září omylem jeden český prapor dostal pod palbu Němců. Nováčci útok neunesli a začali panicky utíkat, což dohnalo velitele jednotky k palbě do vlastních řad.

Na začátku této operace tak padlo přes 600 vojáků 1. československého armádního sboru. To vedlo k razantnímu kroku, kdy generál Koněv sáhl ke změně velení. Odvolal dosavadního velitele Kratochvíla a nahradil ho Svobodou. Namísto plánovaných třech dnů to byl měsíc

¹⁰⁷ RYCHTER, 2012, s. 252–257.

¹⁰⁸ VACULÍK, 1998, s. 79–82.

¹⁰⁹ BERNATT-RESZCZYŃSKÁ, Markéta a Kristýna HIMMEROVÁ. *Blaničtí rytíři z Volyně.: Bojovali na východní frontě, pak se volyňští Češi z historie vytratili*. Paměť národa [online]. 7.5.2021 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/blanicti-rytiri-z-volyne-bojovali-na-vychodni-fronte-pak-se-volynsti-cesi-z>>.

tuhých bojů. Československé jednotky stanuly na slovenském území až 6. října.¹¹⁰ Boje si v českých řadách vyžádaly 935 mrtvých, 756 nezvěstných a přibližně 4500 raněných vojáků 1. československého armádního sboru.¹¹¹

¹¹⁰ KRUŠINA, Martin. 6. 10. 1944 *Den překročení hranic na Dukle*. Slavné dny [online]. 2016 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <<https://www.slavne-dny.cz/episode/10012988/den-prekroceni-hranic-na-dukle-6-rijen-1944>>.

¹¹¹ HRBEK, Jaroslav, 2009. *Draze zaplacená svoboda: osvobození Československa 1944-1945*. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7185-976-5. s. 351.

8. Reemigrace volyňských Čechů po druhé světové válce

Válka na Volyni dopadla opět krutě. Nacistická okupace, občanská válka mezi Ukrajinci a Poláky, rekvizice jak živého, tak neživotného majetku, tím vším Volyň za války trpěla a s ní i Češi, kteří zde žili. Podmínky se nezlepšily ani po konci války. Stále byl velký nedostatek potravin, stále řádil po večerech teror, kdy se vraždilo, loupilo a drancovalo. Lidé, kteří spolupracovali se sovětskými úřady byli vystaveni neustálému strachu z ukrajinských nacionalistů. Platidlem se stal alkohol (samohonka) nebo cukr či mouka. I přes tyto poměry měli volyňští Češi nejprve smíšené pocity, když přišlo na otázku reemigrace. Přeci jenom zde vlastnili pole, měli krásné obytné domy a nechtěli, aby veškeré úsilí jejich předků podleгло zapomnění.¹¹²

Již v roce 1943 přichází první žádosti volyňských Čechů o reemigraci zpět do Československa prezidentu Edvardovi Benešovi. Jednání na mezinárodní úrovni mezi ČSR a SSSR ovšem začalo až po konci druhé světové válce, tedy až v roce 1945. Stalin reemigraci Čechů z Volyně nejprve odmítal. E. Beneš tak v březnu 1946 podává žádost znovu a Stalin již s uzavřením smlouvy souhlasí. Dohoda byla ratifikovaná 10. 7. 1946 a stálo v ní, že občané české a slovenské národnosti mají právo reemigrovat do Československa a občané ruské a ukrajinské národnosti mají právo reemigrovat do SSSR.¹¹³

Stupňující se vládní teror a skutečnost, že někteří volyňští muži z 1. československého armádního sboru se již do Volyně nevrátili a usadili se v Československu, přičemž čekali na své rodiny, až za nimi reemigrují, znamenal předzvěst masivní touhy volyňských Čechů vrátit se do rodné vlasti. Smlouva o reemigraci mezi Československem a SSSR byla ratifikována 10. 7. 1946. Od té doby mohly osoby, které chtěly reemigrovat požádat až do 15. 9. 1946 o změnu státního občanství. Jako první měly být přestěhovány rodiny vojáků a také vdovy, invalidé, staří a nemocní a sirotci padlých vojáků. Reemigrace se uskutečnila na začátku roku 1947. Ze 107 transportů bylo převezeno 10 275 rodin, přičemž celkový počet činil 33 077 osob. Dále bylo převezeno 15 688 tun neživého inventáře, 6 285 koní, 6 947 krav, přes 1000 kusů mladého dobytka, 4 445 kusů drůbeže, 666 ovcí, 4 076 vepřů, 194 koz a 126 včelích úlů. Co se zemědělského náčiní týká, zemědělci si z Volyně přivezli přes 4000 náradí, 3 244 selských povozů, 64 saní, 7 žacích strojů a 5 secích strojů. Hodnota zanechaného nemovitého majetku

¹¹² VACULÍK, Jaroslav, 2001. *Dějiny volyňských Čechů*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2568-9. s. 27–28.

¹¹³ BIŽOVSKÝ, Václav, 2000. *Volyňská gubernie a návrat do Čech* [online]. Teplice [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://www.scvp.eu/downloads/Vaclav_Bizovsky_-_Volynska_gubernie_a_navrat_do_Cech.pdf>.

na Volyni činila odhadem něco okolo 50 000 000 rublů, odhadovaná hodnota zanechaného movitého majetku činila cca 3 300 000 rublů. Opuštěné vesnice, které za sebou Češi zanechali, byly od druhé poloviny března roku 1947 postupně osidlovány Rusíny z východního Slovenska. Jednalo se o výsledek již zmiňované smlouvy mezi Československem a SSSR z roku 1946.¹¹⁴ Přibližně 1 200 volyňských Čechů se rozhodlo na Volyni zůstat. Byli to především rodiny vzniklé smíšeným manželstvím. Zajímavostí je, že tato reemigrace se dotkla pouze volyňských Čechů. Češi pobývající v jiných částech Ukrajiny možnost reemigrace neměli. Zůstalo zde tedy přes 14 000 Čechů.¹¹⁵

Po příjezdu byli volyňští Češi umisťováni do shromažďujících středisek. Střediska se nacházela v Žatci, Mostě, Pobořanech, Jesenici, Třemošnu, Rychnově, Šumperku, Rýnovici, Chebu, Bochově, Dolním Jiřetíně a v Suché Vrbné. V těchto střediscích reemigranti dostali reemigrační průkazky sloužící k evidenci. Doba pobytu zde měla být co možná nejmenší.¹¹⁶ Komplikace s převozem reemigrantů do nových usedlostí vedla ke značným prodlevám. Mimo komplikace s převozem vznikaly i komplikace s usedlostmi. Přibližně 1600 rezervovaných usedlostí kapacitně nestačilo pro více než 5000 zemědělských rodin, které do vlasti přijížděly. Dalším problémem byla skutečnost, že se ve vyhrazených usedlostech pro volyňské Čechy začali usazovat lidé bez přednostního práva a mnohokrát tedy zbyly pouze domy, které vyžadovaly rozsáhlé opravy. Stávalo se tak, že se někteří reemigranti po tom, co jim byla usedlost přidělena a oni k ní dorazili, se opět hned vraceli zpět do středisek s tím, že usedlost odmítají převzít. Rozhodlo se tedy, že na své náklady reemigranti mohou nejprve potenciální usedlost prozkoumat a až s jejich souhlasem jim bude přidělena. Usídlování se přes tyto a jiné překážky nepovedlo ukončit do konce května 1947, jak bylo naplánováno. Ještě koncem září 1947 čekalo na usídlení přes 600 volyňských rodin. Ani začátkem roku 1948 nebylo usídlování volyňských Čechů dokončeno. Kompletní ukončení usídlování bylo dovršeno až 6. 10. 1948.¹¹⁷ V Čechách se usídlilo 5 988 rodin, které čítaly 23 952 osob a na Moravě a ve Slezsku se usídlilo 2100 rodin, které čítaly 8 400 osob.¹¹⁸

¹¹⁴ RICHTER, 2015, s. 360–366.

¹¹⁵ VACULÍK, 2009, s. 226.

¹¹⁶ NOSKOVÁ, Jana, 2007. *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury*. Brno: Ústav evropské etnologie. Etnologické studie. ISBN 978-80-254-0095-1, s. 87.

¹¹⁷ VACULÍK, 2001, s. 50–64.

¹¹⁸ VACULÍK, Jaroslav, 1984. *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v letech 1945-1948*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, s. 210–211.

8.1 Život volyňských Čechů po reemigraci v Československu

Volyňští Češi osidlovali především pohraniční oblasti, které byly vesměs vylidněny z důvodu odsunu Němců po druhé světové válce. Začaly zde vznikat první střety zájmů mezi volyňskými Čechy a Čechy z vnitrozemí, kteří měli taktéž zájem o tyto usedlosti. Není tedy divu, že se volyňští Češi u některých Čechů těšili značné nenávisti.¹¹⁹ O této nenávisti vypovídá i dopis, který byl zveřejněn v časopise Věrná stráž. Autorka dopisu zde zmiňuje, že se volyňští Češi potýkají s častou nenávistí a pohrdáním ze strany Čechů. Volyňské Čechy brali jako vetřelce, kteří jim přišli krást práci.¹²⁰ Incidentsy se jistě děly, ale nemůžeme toto chování generalizovat. Například moji praprarodiče, kteří reemigrovali z Volyně, vzpomínali na reemigraci v dobrém duchu. Posměškům se nevyhnuli ani oni, ale jinak je Češi přijali poměrně vlídně. Je nutno ovšem poznamenat, že se společenského života s Čechy spíše stranili. Zdržovali se v okruhu volyňských Čechů.¹²¹

Velká část volyňských Čechů reemigrovala především z politických důvodů. Chtěli se zachránit od útlaku, který sebou nesla komunistická vláda v SSSR. Netrvalo dlouho, a po únorovém převratu roku 1948, se komunisté zmocňují vlády i v Československu. Nastává doba perzekucí a kolektivizace, která se nevyhnula ani volyňským Čechům. Ti byli navíc podrobeni speciálnímu dohledu státní bezpečnosti, která kontrolovala především to, jak mluví o svých zkušenostech se sovětským komunismem. Spousta volyňských Čechů tak žila v neustálém strachu, moje praprarodiče nevyjímaje.¹²² Praprarodiče se s cizími lidmi o životě na Volyni nechtěli bavit. Svým dětem zakazovali jakkoliv na sebe upozorňovat, že pochází z Volyně. Mého pradědu Josefa Vysockého tato situace velice mrzela, neboť jak on, tak spousta dalších jeho krajanů, bojovali v 1. čs. armádním sboru za osvobození Československa a takto se jim stát za jejich službu odvděčil.¹²³

¹¹⁹ VACULÍK, 2001, s.92

¹²⁰ VĚRNÁ STRÁŽ, *Týdeník svazu Čechů z Volyně*, Žatec, 1948, č. 2

¹²¹ Z rodinných vzpomínek na Josefa Vysockého a Františku Vysockou

¹²² MARKÉTA BERNATT-RESZCZYŃSKÁ. *Paměť národa: Dohoda o poválečném přesídlení volyňských Čechů do Československa* [online]. 2019 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/dohoda-o-povalecnem-presidleni-volynskych-cechu-do-ceskoslovenska>

¹²³ Z rodinných vzpomínek na Josefa Vysockého a Františku Vysockou

8.2 Reemigrace po roce 1989

Další vlna reemigrace přišla až s rozpadem SSSR. Jednalo se o tzv. černobylské Čechy, kteří žili převážně ve vesnicích Malá Zubovština, Korosteň a Malinovka (vesnice se nacházely v Žytomyrské oblasti, cca 100 km od Černobylu). I když k černobylské havárii došlo v dubnu 1986, obyvatelé se o celé pravdě dozvěděli až čtyři roky poté. Ze strachu o své zdraví se tito Češi spojili do jednotné organizace, která navázala kontakty s Československým zahraničním ústavem. K reálnému posunu došlo až při první návštěvě prezidenta Václava Havla v Moskvě. V únoru 1990 se Havel sešel s vedením organizace a následně započalo jednání o repatriaci. Po schválení usnesení o návratu černobylských Čechů federální vládou, odstartovala roku 1991 reemigrace, která trvala 3 roky. Celkem do Československa reemigrovalo přes 1800 černobylských Čechů.¹²⁴

¹²⁴ GLASEROVÁ, Dominika. Čt24: *Havlova návštěva přinesla naději na nový život. První černobylští Češi se vrátili před třiceti lety* [online]. 2021 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3301121-havlova-navsteva-prinesla-nadeji-na-novy-zivot-prvni-cernobylsticesi-se-vratili-pred>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Výzkumná část

Část mé rodiny z matčiny strany pochází z Volyně. Jedná se o mé praprarodiče, kteří se v rámci reemigrace v roce 1947 usadili ve Slezských Pavlovicích. Rád bych se tedy ve výzkumné části zabýval jejich životy a životy jejich předků na Volyni. Jelikož ani jeden z nich již nežije, budu analyzovat vzpomínky jejich dcery (mé babičky), která zná osudy svých rodičů a jejich rodin z jejich vyprávění.

1.1 Výzkumný cíl

Výzkumným cílem je zaznamenat vzpomínky na rodinu Vysockých a rodinu Sedláčků od jejich emigrace na Volyn v druhé polovině 19. stol. až po jejich reemigrace do Československa roku 1947.

1.2 Výzkumné otázky

- Jaké byly začátky rodiny Sedláčků a rodiny Vysockých na Volyni?
- Jaké životní podmínky panovaly u rodiny Sedláčků a rodiny Vysockých na Volyni za první světové války?
- Jaké životní podmínky panovaly u rodiny Sedláčků a rodiny Vysockých na Volyni v meziválečném období?
- Jaké životní podmínky panovaly u rodiny Sedláčků a rodiny Vysockých na Volyni za druhé světové války?
- Jak probíhala reemigrace rodiny Sedláčků a rodiny Vysockých na Volyni?

1.3 Metoda výzkumu

Výzkum bude probíhat kvalitativním výzkumem, který lze definovat jako: *„jakýkoliv výzkum, jehož výsledků nedosahujeme pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také*

chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.”¹²⁵. Výzkum bude uskutečněn pomocí epizodického rozhovoru. Jedná se o modifikovaný narativní rozhovor. Spojuje výhody narativního rozhovoru a rozhovoru s návodem. Epizodický rozhovor vychází z předpokladu, že lidé si své zkušenosti ukládají jak v narativní podobě, tak v podobě sémantických znalostí. Hlavním znakem této metody je opakovaná výzva k vyprávění epizody z určité oblasti zkušeností jedince.¹²⁶

1.4 Realizace a etika výzkumu

Výzkum byl realizován 19. 3. 2022 ve vesnici Horní Němčí. Celkově byl proveden jeden epizodický rozhovor, jehož cílem byla analýza příběhu rodiny Vysockých a rodiny Sedláčků od jejich emigrace na Volyň ve druhé polovině 19. stol. až po jejich reemigraci do Československa roku 1948. Rozhovor proběhl v klidném domácím prostředí, které zachovávalo maximální soukromí. Účastník výzkumu byl informován o výzkumu a ústně před zahájením s výzkumem souhlasil. Rozhovoru se účastnil pouze autor výzkumu a účastník výzkumu. Rozhovor byl nahráván pomocí mobilního telefonu a následně byl pomocí doslovné transkripce přepsán do tištěné podoby. Rozhovor trval 55 minut a 17 vteřin.

1.5 Limit výzkumu

Limitem výzkumu je omezenost vzpomínek, které nepochází z primárního zdroje, tedy od přeživších pamětníků, ale od jejich dítěte. Jedná se tedy jen o vzpomínky na vyprávění rodičů účastníka výzkumu. Vzpomínky tak mohou být značně omezené a ochuzené o detaily nebo mohou být zcela chybné.

1.6 Interpretace dat

Interpretace dat je realizována za pomoci doslovné transkripce dat. Je to proces, při kterém se převádí mluvený rozhovor do písemné podoby. Jedná se o nezbytnou podmínku při podrobném vyhodnocování.¹²⁷ Doslovnou transkripci naleznete v příloze č.11

¹²⁵ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. SCAN. ISBN 80-85834-60-X, s.10.

¹²⁶ HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2, s. 177.

¹²⁷ HENDL, 2005, s. 208.

1.7 Vyhodnocení dat

Rodina Sedláčků

Z rozhovoru jsem se dozvěděl, že rodina Sedláčků se nejspíš přestěhovala z vesnice poblíž Trutnova. Bylo to na začátku emigrační vlny na Volyň. Společně s dalšími přibližně 11 rodinami založili malou vesnici s názvem Pokosy. Pokosy se nacházely nedaleko města Rovno. Vesnice byla založena roku 1868 a populace byla částečně česká.¹²⁸

Důvodem emigrace byla touha založit si vlastní hospodářství. Začátky byly takové, jak popisuje dostupná odborná literatura. Sedláčci si koupili převážně lesy, neboť byly levnější. Lesy musely postupně vykácet a udělat z nich půdu vhodnou na pěstování. Mimo pěstování obilí a cukrové řepy založili Sedláčci i chmelnici. Chmel prodávali do pivovarů. Další obživou se stal chov prasat. Co se obydlí týče, nejprve bydleli v zemljankách, poté v dřevěných obydlích, a nakonec ve zděných domech (viz příloha č.13).

O životě Sedláčků v období první světové války jsem se nic nedozvěděl. Po válce 20. 5. 1919 se narodila matka účastníka výzkumu Františka Sedláčková, jako osmé dítě Josefa Sedláčka a Františky Sedláčkové. Celkem měli 11 dětí, ale jen 6 z nich se dožilo dospělého věku. Po první světové válce došlo k rozdělení Volyně na polskou a sovětskou Volyň. Rodina Sedláčků stále přebývala v Pokosech, začali tedy patřit pod polskou Volyň. Život Sedláčků v meziválečné polské Volyni lze považovat za poklidný. Matka účastnice výzkumu chodila do polské školy. Nebyl zde totiž žádný český učitel. Česky mluvit uměla, ale pravopis a gramatiku ne. Studium probíhalo do 11 let a celé v polštině. Po vystudování se Františka Sedláčková uplatnila v domácím hospodářství. Jelikož její matka byla nemocná, převzala za ni veškerou práci. V meziválečném období se hospodářství Sedláčků dařilo. Mohli si cokoli vypěstovat, cokoli prodat a žádné nucené dodávky nebyly. Mimo již zmiňovaná prasata, která prodávali, měli i dobytek, díky čemuž měli mléko, ze kterého dělali máslo a tvarohy. Mléko prodávali i do továrny. Co se kulturního života týká, dědeček účastníka výzkumu prý rád pořádal ve vlastním domě zábavy. Lidé z vesnice k nim chodili tancovat. Ve vesnici se nacházela i kapela, která hrála české písně, a to díky knížám, které se sem podařilo dovést.

Konec meziválečného období změnil situaci na Volyni. Volyň je opět sjednocena a Sedláčci se ocitají pod SSSR. Největší změny prý přišly v zavedení povinných odvodů a perzekuce movitého obyvatelstva, které bylo mnohdy odváženo na Sibiř. I rodina Sedláčků byla tomuto vystavena. Bratranec Františky Sedláčkové ml. vlastnil mlýn, kvůli kterému byl

¹²⁸ VOLYNACI.CZ. *Pokosy* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.volynaci.cz/obec/447/>

i s rodinou odvezen do gulagu. Dále rodina Režných, také přízeň Sedláčků byla odvezena na Sibiř. Ti se prý po válce dostali do Československa a usadili se ve městě Uničov.

Německý vpád do SSSR účastník výzkumu popisuje následovně: *„Maminka říkala, že to bylo hrozný, letadla začali lítat nad hlavami a pak se sem dostali Němci. Pamatuji si, jak mi je maminka popisovala. Když přišli byli krásně oholení, vyšňoření, ale když se potom fronta opět vrátila na Volyn, tak to byli ubožáci.“* Němci začali pod výhružkou smrti brát jídlo, koně, prasata, vajíčka atd. Toto období na Volyni je známo jako období volyňského masakru, kdy na jednom místě operovali jednotky UPA (banderovci), polští partyzáni, Němci a sovětsí partyzáni. Co se Pokos týká, chodili především banderovci. *„Oni chodili pro jídlo, hlavně banderovci. Sice Čechy nechávali na pokoji, ale Poláky a židy mučili a zabíjeli. Klidně takto celou rodinu během noci vyvraždili. Stalo se to právě i ve vesnici mojí maminky. Ale Čechy nechávali být, když jim dali, co chtěli.“* Takto popisuje účastník výzkumu období německé okupace. Další mou otázkou byla problematika Českého Malína. O Malínu se Sedláčci dozvěděli podle kouře. Pokosy byly kousek od Českého Malína. Osud Malína měl na Františku ml. psychický dopad, který v rozhovoru popisuje její dcera (účastník výzkumu) takto: *„Její chování se rozhodně změnilo, maminka byla z toho psychicky vynervovaná, dokonce ještě tu v Čechách se to projevovalo. Měla furt strach.“*

Následuje období osvobozování Volyně armádou SSSR a následný nástup Čechů na Volyni do 1. československého armádního sboru. Z rodiny Sedláčků to byl Františka ml. švagr a bratr, kteří narukovali. Švagr padl na Dukle, ale bratr válku přežil. V toto období se Františka ml. seznamuje s Josefem Vysockým, který se vrátil postřelený z války. Po válce se vzali a Josef zůstal s Františkou ml. v Pokosech. Bydleli u rodičů Františky ml. a starali se o hospodářství. Díky politické situaci, která po válce nastala, chtěli emigrovat. Nejprve přemýšleli o Kanadě nebo Argentině. Po smlouvě mezi SSSR a Československem usoudili, že emigrují zpátky do Československa. Vše, co vybudovali, museli na Volyni zanechat. Jen nějaké nářadí, jednoho koně a jednu krávu si vzali s sebou. Jelikož Františka již Vysocká a Josef Vysocký nevlastnili žádný dům na Volyni, nedostali žádný dům v Československu. Zakoupili si sami ze svých úspor dům ve Slezských Pavlovicích. Otec a matka Františky Vysocké, spolu s dvěma sestrami, se usadili v Matějovicích na Osoblažsku. Na závěr rozhovoru jsem se dozvěděl, že všichni jak z rodiny Sedláčků, tak i z rodiny Vysockých byli katolického vyznání.

Rodina Vysockých

Rodina Vysockých pocházela z vesnice Teremno, které se nacházelo u města Luck. Co se začátků na Volyni rodiny Vysockých týká, nebyl jsem z rozhovoru schopen zjistit, jaké byly jejich začátky. Účastník výzkumu konstatuje, že její otec Josef Vysocký moc o životě na Volyni nemluvil. Jediné, co jsme se z rozhovoru o rodině Vysockých před narozením Josefa Vysockého dozvěděl bylo to, že jeho matka měla manžela, který padl v první světové válce. Účastník výzkumu nebyl schopen potvrdit, jestli byl členem čs. legií nebo členem ruské armády. Po válce se opět vdala, za Adama Vysockého. Dne 21. 1. 1924 se jim narodil syn Josef Vysocký (otec účastníka rozhovoru). Josef měl dva nevlastní sourozence, z matčina prvního manželství. Škola, do které Josef chodil byla polská, proto česky sice mluvil, ale gramatiku a pravopis uměl pouze polsky. Po vystudování šel Josef na učení k vesnickému ševci. Tuto práci nakonec nedělal a našel si zaměstnání v místní pile. Další událost, kterou jsem z rozhovoru zjistil, byla účast Josefa Vysockého v 1. československém armádním sboru. Narukoval ihned po osvobození Volyně a účastnil se karpatsko-dukelské operace. Zde byl ještě před slovenskými hranicemi postřelen do ruky. Kvůli zranění se do války již nevrátil. Po vyléčení ze zranění začal působit jako pomocná stráž. Byl přidělen do vesnice Pokos, kde se seznámil s Františkou ml. Sedláčkovou. Po válce se vzali a reemigrovali do Československa (viz. kapitola Rodina Sedláčků). Rodiče Josefa Vysockého také emigrovali do Československa, do Slezských Pavlovic.

2. Implementace tématu volyňských Čechů do výuky na základních a středních školách

Cílem této části je implementovat téma volyňských Čechů do výuky na základních a středních školách. Budou zde vytvořeny specifické metodiky, díky kterým bude pedagog schopen implementaci tohoto tématu uskutečnit.

2.1 Důvody implementace tématu volyňských Čechů do výuky na základní a středních školách

Zdůvodnění implementace tématu volyňských Čechů do výuky dle mého názoru nejlépe shrnuje Martinková, která říká, že: „*Dějiny volyňských Čechů jsou v celkovém objemu dějin, které se musí děti na základních školách naučit, jen zanedbatelným zrnkem prachu, které je však vzorkem reprezentativním, neboť poukazuje na tzv. „nej“ našich národních dějin.*“¹²⁹

Volyňští Češi a jejich 80 let života na Volyni se dotýká spousty zajímavých a důležitých témat především ve výuce dějepisu. Můžeme uvést konkrétní příklady českého vystěholectví ve druhé polovině 19. století a jeho názorného uplatnění. Dále volyňští Češi hráli důležitou roli při vzniku československých legií a důležitá byla i jejich vojenská účast při druhé světové válce. Osudy Českého Malína či kolektivizace na sovětské Volyni mohou být také dalšími tématy do výuky dějepisu. Volyňští Češi mohou hrát roli i ve výuce výchovy k občanství, například v rámci regionální historie dané obce. Díky pestrému kulturnímu životu, který na Volyni panoval máme několik zachovaných písní a básní z tohoto období, které lze využít v hodinách hudební výchovy či v hodinách českého jazyka. V neposlední řadě na Volyni vznikaly jedinečné recepty, které lze využít v rámci vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

¹²⁹ MARTINKOVÁ IN. BÁRTEK, Tomáš a Tereza NIČOVÁ, ed., 2013. *Návrat do vlasti: sborník příspěvků z konference konané k 65. výročí reemigrace volyňských Čechů*. [Praha]: Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. ISBN 978-80-903164-7-8, s. 91.

2.2 Implementace tématu volyňští Češi na základních a středních školách v předmětu Dějepis

2.2.1 Zakotvení tématu v rámci RVP ZV

Události volyňských Čechů se pojí s druhou polovinou 19. a první polovinou 20. století. Toto období je v rámci vzdělávacího obsahu vzdělávajícího oboru Dějepis obsaženo v: Moderní doba a Modernizace společnosti. RVP ZV zde stanovuje doporučené učivo, které se bezprostředně týká volyňských Čechů. Jedná se především o téma: první světové války, vzniku Československa, druhé světové války či zahraničního odboje. Na základě těchto skutečností se implementace tématu volyňských Čechů do vzdělávacího obsahu Moderní doba a Modernizace společnosti jeví jako nejlepší možnost, kdy téma volyňských Čechů implementovat do výuky.¹³⁰

2.2.2 Zakotvení tématu v rámci RVP G

Události života volyňských Čechů se pojí s druhou polovinou 19. a první polovinou 20. století. Toto období je v rámci vzdělávacího obsahu vzdělávajícího oboru Dějepis obsaženo v: Moderní doba I – situace v letech 1914–1945 a osvícenství, revoluce a idea svobody, modernizace společnosti. RVP G zde stanovuje doporučené učivo, které se bezprostředně týká volyňských Čechů. Jedná se především o téma: první světové války, vznik Československa, druhá světová válka či zahraniční odboj, Evropa a svět ve 20. a 30. letech. Na základě těchto skutečností se implementace tématu volyňských Čechů do vzdělávacího obsahu Moderní doba I – situace v letech 1914–1945 a osvícenství, revoluce a idea svobody, modernizace společnosti jeví jako nejlepší možnost, kdy téma volyňských Čechů implementovat do výuky.¹³¹

2.2.3 Návrh na aktivitu implementující téma volyňští Češi do výuky dějepisu na základní škole

Anotace aktivity	Aktivita bude uskutečněna formou komiksu vytvořeného pomocí webové stránky www.storyboardthat.com . Komiks se poprvé objevuje na konci 19. stol. v Americe jako příloha nedělních novin. Ve 30. letech 20. stol. se komiksy staly natolik populární, že se začaly dělat komiksové časopisy. V rámci výuky je komiks ideální formou výukové aktivity, díky schopnosti žáky motivovat. Na základě
-------------------------	---

¹³⁰ RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <<https://revize.edu.cz/files/rvp-zv-2021-s-vyznaceny-mi-zmenami.pdf>>, s. 60–61.

¹³¹ RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNAZIA [online]. Praha: MŠMT, 2022. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/#1-v-sou%C4%8Dasnosti-platn%C3%A11-rvp>>, s. 45–46.

	přirozené přitažlivosti obrázků pro člověka je komiks ideální pro udržení zájmu a pozornosti žáka. Díky vizuálnosti komiks nasazuje tématu lidskou tvář, čímž dochází k propojení emocionální stránky a obsahu vzdělávání. ¹³² Příběh reflektuje události druhé poloviny 19. stol., kdy dochází k emigraci Čechů na Volyň. Komiks je vhodné implementovat do vyučovací hodiny, která se zabývá českou emigrací v 19. století. Komiks vede žáky k zamyšlení nad důvody emigrace Čechů z českých zemí. Zároveň nastiňuje, jaké byly začátky těchto Čechů v emigraci. Aktivitu je vhodné využít v hodinách zabývajících se výukovou oblastí s názvem: Moderní doba a modernizace společnosti.
Klíčová slova	česká emigrace v 19. století, volyňští Češi, carské Rusko
Časová náročnost	10 minut
Pomůcky	vytištěný nebo promítnutý komiks, tužka na psaní, papír/sešit
Rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní
Cíle	Žák dokáže uvést důvody emigrace Čechů na Volyň. Žák chápe důvody, které vedly k emigraci Čechů na Volyň.
Průběh aktivity	Žákům bude rozdáno nebo promítnuto komiks (příloha č. 5) s otázkami, na které budou žáci odpovídat. Po vymezeném čase proběhne s žáky kontrola zodpovězených otázek formou řízené diskuse učitelem.

Otázky, na které budou žáci odpovídat:

Na základě předloženého komiksu zodpověz na následující otázky:

1. Jaké si myslíš, že byly důvody Čechů emigrovat na Volyň?
2. S čím si myslíš, že se Češi po příchodu na Volyň museli vypořádat?
3. Co bylo podle tebe nejčastější prací, kterou Češi na Volyni vykonávali?
4. Povedlo se Čechům usadit na Volyni?

¹³² KŘÍŽ, Daniel. Komiks ve vzdělávání. Rvp.cz [online]. 14. 2. 2013 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <<https://spomocnik.rvp.cz/clanek/17163/KOMIKS-VE-VZDELAVANI.html>>.

2.2.4 Návrh na aktivitu implementující téma volyňští Češi do výuky dějepisu na Gymnáziích

Anotace aktivity	Aktivita bude realizována pomocí smyšleného příběhu, který vychází z teoretické části této diplomové práce. Jedná se o kompletní průřez historie volyňských Čechů od jejich emigrace v druhé polovině 19. stol. až po jejich reemigraci z druhé poloviny 40. let 20. stol. Cílem této aktivity je s žáky zopakovat zásadní historické události tohoto období. Je tedy nutné tuto aktivitu aplikovat po expozici žáků s tímto historickým obdobím. Aktivitu je vhodné využít v hodinách zabývajících se výukovou oblastí s názvem: Moderní doba I – situace v letech 1914–1945.
Klíčová slova	česká emigrace v 19. století, volyňští Češi, carské Rusko, první světová válka, legionáři v Rusku, meziválečné období, druhá světová válka, reemigrace volyňských Čechů
Časová náročnost	25–30 minut
Pomůcky	vytištěný nebo promítnutý příběh, tužka na psaní, papír/sešit
Rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní
Cíle	Žák dokáže uvést vztah mezi českými dějinami a dějinami volyňských Čechů. Žák oceňuje přínos volyňských Čechů v zahraničním odboji.
Průběh aktivity	Žákům bude rozdán nebo promítnut příběh (příloha č. 6) s otázkami, na které budou žáci odpovídat. Po vymezeném čase proběhne s žáky kontrola zodpovězených otázek formou řízené diskuse s učitelem.

Otázky, na které budou žáci odpovídat:

Na základě předloženého příběhu zodpověz na následující otázky:

1. Zamysli se a vyjmenuj důvody, které vedly Čechy k emigraci na Volyň.
2. Jednoduše popiš začátky Čechů na Volyni.
3. Jaké dvě války autor v textu zmiňuje?
4. Popiš, jak volyňští Češi vnímali Velkou válku a jaký byl jejich motiv při vstupu do československého vojska.
5. Vojsko, do kterého vstupovali i volyňští Češi vznikalo i v jiných státech. Napiš, jak se toto vojsko nazývalo, v jakých státech vznikalo a jaký mělo vliv na vznik Československa v roce 1918.
6. Srovnej život Čechů v meziválečném období v Československu a na polské Volyni.
7. Srovnej život Čechů ve válečném období v protektorátu Čechy a Morava a na Němci okupované Volyni.
8. Bezdůvodné vypálení Českého Malína Němci byl opovrženíhodný čin. Které dvě vesnice v protektorátu Čechy a Morava byly také Němci vypáleny a proč?
9. Účastnili se volyňští Češi bitev druhé světové války? Pokud ano, jaká byla nejznámější bitva, které se volyňští Češi účastnili a kdo velel této vzniklé Československé armády.
10. Zamysli se a vyjmenuj důvody, které vedly Čechy reemigrovat zpátky do Československa.

2.3 Implementace tématu volyňští Češi na základních a středních školách v předmětu Výchova k občanství a Občanský a společenskovědní základ

2.3.1 Zakotvení tématu v rámci RVP ZV

Z hlediska vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Výchovy k občanství, které zadává RVP ZV, shledávám vzdělávací obsah Člověk ve společnosti za oblast, do které lze nejlépe implementovat téma volyňští Češi v rámci předmětu Výchova k občanství. Za důvody považuji skutečnost, že RVP zde stanovuje doporučené učivo: naše obec, region, kraj. Nachází-li se škola v obci, která byla osídlena v rámci reemigračního procesu mezi lety 1947–1948 volyňskými Čechy, je velice pravděpodobné, že někteří studenti budou potomky volyňských Čechů. Na základě toho je žádoucí, aby tyto školy implementovaly téma volyňských Čechů při výuce vzdělávacího obsahu Člověk ve společnosti. Dalším učivem, které se nabízí k implementaci tématu volyňští Češi v rámci vzdělávacího obsahu Člověk ve společnosti je dle mého názoru kulturní život. Zde mohou volyňští Češi figurovat jako konkrétní historický příklad. Za druhý nejvhodnější vzdělávací obsah pro implementaci tématu volyňští Češi považuji obsah s názvem Člověk jako jedinec. Například očekávaný výstup tohoto obsahu VO-9-2-02 stanovuje: *že žák objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek*. Zde opět mohou být volyňští Češi využiti jako historický příklad.¹³³

2.3.2 Zakotvení tématu v rámci RVP G

Z hlediska vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Občanský a společenskovědní základ, který zadává RVP G, shledávám vzdělávací obsah Občan ve státě za oblast, do které lze nejlépe implementovat téma volyňští Češi. Především na základě očekávaných výstupů: *„žák vyloží podstatu demokracie, odliší ji od nedemokratických forem řízení sociálních skupin a státu, porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě,“*¹³⁴ zde mohou volyňští Češi figurovat jako konkrétní historický příklad.

¹³³ RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, 2021, s. 63.

¹³⁴ RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNÁZIA, 2022, s.42.

2.3.3 Návrh na aktivitu implementující téma volynští Češi do výuky předmětu Výchovy k občanství na základní škole

Anotace aktivity	Aktivita bude realizována pomocí předem připraveného pracovního listu (příloha č.8) a zadání (příloha č.7), které učitel žákům nasdílí. Pracovní list cílí na rozvoj žákova sebepoznání. Zadání bylo vytvořeno pomocí komiksu, který byl vytvořen na webové stránce https://www.storyboardthat.com . Aktivitu je vhodné využít v hodinách zabývajících se výukovou oblastí s názvem: Člověk jako jedinec.
Klíčová slova	sebeoznání, sebehodnocení, česká emigrace v 19. stol., volynští Češi
Časová náročnost	Podle velikosti třídy – 10 až 15 minut
Pomůcky	Psací a kreslicí potřeby, pracovní list, projektor
Rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní
Cíle	Žák dokáže aplikovat techniku sebepoznání. Žák akceptuje názory spolužáků.
Průběh aktivity	Učitel nasdílí zadání, prostřednictvím kterého žákům vysvětlí, co mají za úkol. Poté učitel rozdá žákům pracovní listy. Jakmile žáci splní úkol, budou učitelem vyzváni, aby po jednom vystoupili před třídou a svůj vypracovaný pracovní list představili. Po představení budou učitelem následovat doplňující otázky: Bylo pro tebe složité zakreslit/popsat věci, které jsou pro tebe důležité? Vlezlo se tam vše, co si chtěl nakreslit/napsat? Dozvěděl ses něco nového o sobě?

2.3.4 Návrh na aktivitu implementující téma volynští Češi do výuky předmětu Občanský a společenskovední základ na Gymnázii

Anotace aktivity	Žáci zinscenují průběh kolektivizace, která proběhla ve 30. letech v SSSR. Budou zasazeni do fiktivní vesnice, ve které žijí volynští Češi. Díky inscenační metodě jsou žáci schopni přijímat určité role a s ní i spojené chování, díky čemuž u žáků dochází k porozumění stanoviskům a prožitkům jiných lidí. Dále díky této metodě dochází k prohlubování mezilidských vztahů. ¹³⁵ Aktivitu je vhodné využít jako motivaci k tématu kolektivizace. Po aktivitě je nutné žáky s tématem kolektivizace seznámit teoreticky.
Klíčová slova	kolektivizace, SSSR, volynští Češi
Časová náročnost	20–30 min
Pomůcky	A1 papír, A4 papír, psací a kreslicí potřeby, projektor
Rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské
Cíle	Žák chápe principy kolektivizace a důsledky s ní spojené.
Průběh aktivity	Na začátku této metody je důležité žáky seznámit s dějem, do kterého má být tato inscenace zasazena. Učitel může děj inscenace předložit žákům ústně nebo názorně (příloha č. 9). Jakmile se děti seznámí s dějem, učitel rozdává role, a to tím způsobem, že z řad žáků vybere 4 dobrovolníky. Díky tomu se zde vytvoří dvě skupiny žáků tj. 4 dobrovolníci a zbytek žáků. Skupina dobrovolníků bude mít za úkol nakreslit doprostřed A1 papíru velkou budovu (kolchoz). Zbytek žáků bude mít za úkol na rozdaný papír (cca 3 papíry na jednoho žáka)

¹³⁵ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024733579. str. 206

	<p>nakreslit svůj hospodářský majetek. Tedy na první papír nakreslí své pole, na druhý svůj živý inventář (např. dobytek) a na třetí neživý inventář (např. traktor). Po dokončení úkolu se A1 papír připne na tabuli (nebo někde, kde na něho všichni žáci uvidí). Dobrovolníci zaujmou místo před jimi vytvořeným A1 papírem a jeden z nich přečte nařízení vlády (příloha č. 10). Následně dobrovolníci přistoupí ke každému žákovi a odcizí mu všechny papíry, do kterých zakreslili svůj hospodářský majetek. Tyto papíry budou posléze vylepeny na zmiňovaný A1 papír. Poté by mělo dojít k expozici s tématem kolektivizace.</p>
--	---

2.4 Implementace tématu volyňští Češi na základních školách v rámci vzdělávacího oboru Člověk a svět práce

2.4.1 Zakotvení v RVP ZV

V rámci oboru Člověk a svět práce bych se rád zaměřil na vzdělávací obsah s názvem Příprava pokrmů. Zde RVP ZV stanovuje očekávaný výstup ČSP-5-4-02: připraví samostatně jednoduchý pokrm. V tomto případě bych rád vyžil naše domácí jednoduché recepty, které si naše rodina přivezla z Volyně. Jedná se o dobové pokrmy, které se vařily na Volyni.¹³⁶

2.4.2 Recept č. 1 Polévka z červené řepy

Ingredience:

2 ks na kostičky nakrájených brambor

1 ks oloupané strouhané červené řepy

1 ks bobkového listu

3 ks nového koření

1 ks smetany 12%

1 polévková lžíce hladké mouky

Příprava pokrmu:

Do 1,5 litru studené vody dáme nakrájené brambory a strouhanou červenou řepu, přidáme nové koření, bobkový list, osolíme a vaříme do měkka. Rozmícháme hladkou mouku se smetanou a s trochou vody, vše vlijeme do polévky a pořádně zamícháme. Necháme asi 10–15 minut probublávat. Nakonec dochutíme ještě solí a octem.

¹³⁶ RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, 2021, str. 112

2.4.3 Recept č. 2 Golupce

Ingredience:

přibližně 20 dkg rýže

0,5 kg mletého vepřového masa

1 cibule nakrájená nadrobno

2 vejíčka

sůl

pepř

Příprava pokrmu:

Rýži uvaříme, necháme vychladit v misce, poté přidáme mleté maso, vejíčka, sůl a pepř. Vše pečlivě vymícháme rukou a přichystáme si pekáček vymazaný sádlem. Namočenou rukou děláme koule a dáváme do pekáčku. Pečeme při 200 °C asi 30–40 minut, až je pokrm nahoře růžový. Podáváme se zeleninou.

Diskuse

Moje praktická část diplomové práce je rozdělena na dvě části. První část se zabývá zachycením příběhu rodiny Vysockých a rodiny Sedláčků. Bohužel již není naživu ze zmiňovaných rodin nikdo, kdo se na Volyni narodil. Obě rodiny nevedly rodinnou kroniku, tudíž jsem byl odkázán pouze na vzpomínky mé babičky, která je dcerou Františky Vysocké a Josefa Vysockého. I přesto se domnívám, že se mi povedlo zachytit hlavní události života těchto rodin. Vše, co jsem se dozvěděl koresponduje s tím, jak odborná literatura toto období popisuje. Hlavní přínos této praktické části tedy shledávám především v tom, že jsem zachytil specifické pocity a myšlenky, které volyňští Češi měli v průběhu svých životů. Další velký přínos shledávám v tom, že se mi povedlo nalézt unikátní dobové fotografie rodiny Sedláčků, které vyobrazují život Čechů na Volyni, spolu s fotografiemi autentických mincí a bankovek, se kterými se v té době na Volyni platilo. Fotografie rodiny Sedláčků jsou v příloze č. 13., v příloze č.12. naleznete fotografie mincí z rodinné sbírky Vysockých. Posledním fotografickým přínosem jsou medaile a odznaky, které získal za svoji vojenskou službu Josef Vysocký. Naleznete je v příloze č. 14.

Druhá část se zabývá implementací tématu volyňští Češi do výuky. Podařilo se mi vytvořit několik výukových aktivit. Snažil jsem se vytvořit především jednoduché aktivity, které nezaberou celou vyučovací hodinu. Osobně si myslím, že využít volyňské Čechy ve výuce lze nejlépe jako historický příklad. Učí-li učitel například o velkém hladomoru na Ukrajině, přímo se zde nabízí toto téma interpretovat na příbežích volyňských Čechů. Musím zmínit internetovou stránku Paměť národa¹³⁷. Zde lze dohledat výpovědi přeživších volyňských Čechů. Tyto výpovědi můžeme následně implementovat do výuky. Dále bych vyzdvihнул web ČT edu, kterému se povedlo vytvořit edukační videa¹³⁸, o životě a přínosech volyňských Čechů. Video se přímo nabízí k implementaci do výuky. Edukační potenciál má také dokumentární film z roku 2013 od Jána Mančušky s názvem Volyňští. Způsobů, jak implementovat téma volyňští Češi do výuky je opravdu hodně, je tedy pouze na pedagogovi, který způsob si zvolí.

¹³⁷ <https://www.pametnaroda.cz/>

¹³⁸ <https://edu.ceskatelevize.cz/video/12750-volyn>,
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/2935-pribehy-volynskych-cechu>
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/7239-volynsti-cesi>
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/12716-kdo-jsou-volynsti-cesi>

Závěr

Tato diplomová práce se zabývá historií volyňských Čechů a implementací tématu do výuky. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zabývám nejprve geografickým zasazením oblasti Volyně v rámci Ukrajiny. Dále zmiňuji demografické, hospodářské, průmyslové a kulturní informace nynější Volyně. Následuje historie volyňské oblasti. Zde se zabývám osídlením Volyně před slovanským osídlením a po slovanském osídlení. Nastiňuji problematiku Kyjevské Rusi, Haličsko-volyňského knížectví, Polsko-litevské unie, carského Ruska a jejich dopady na volyňskou oblast. Poté nastiňuji problematiku české emigrace v 19. století, přičemž se detailněji zaměřuji na východní emigraci. Následuje historie volyňských Čechů. Tuto historii se snažím implementovat do kontextu dané doby, aby si čtenář udělal přehled zásadních národních či mezinárodních událostí, a jak se tyto události projeví a ovlivnily životy volyňských Čechů. Detailněji se zaměřuji na volyňské Čechy, a to na jejich začátky, život před první světovou válkou, život za první světové války, život v meziválečném období, život za druhé světové války a na následnou reemigraci. V rámci historických událostí je teoretická část vedena chronologicky od pravěku až po rok 1948. Samotná teoretická část může posloužit jako zdroj přehledných ucelených a validních informací, ze kterých může pedagog čerpat v rámci implementace tématu volyňských Čechů do výuky.

Praktickou část jsem rozdělil na dvě části. První část se zabývá výzkumem, který má za cíl zaznamenat osudy rodiny Sedláčků a rodiny Vysockých. Výzkum proběhl kvalitativní metodou, epizodickým rozhovorem s dcerou, jejichž rodiče pocházeli z Volyně. Výsledky rozhovoru přinášejí další výpověď toho, jak se na Volyni Čechům žilo, s čím se museli potýkat a jak se s tím vyrovnávali. V rámci výzkumu se mi podařilo získat jedinečné, dosud nikdy nezveřejněné autentické fotografie rodiny Sedláčků, které naleznete v příloze č.13. Dále v příloze č.14 naleznete autentické fotografie medailí a odznaků, které Josef Vysocký získal za svoji armádní službu. V příloze č.12 jsou zveřejněné fotografie mincí a bankovek, se kterými se v té době na Volyni platilo.

Druhá část se zabývá implementací tématu volyňských Čechů do výuky na základních a středních školách. Podařilo se mi vytvořit 4 aktivity, které toto téma implementují do výuky. První výuková aktivita je určena do hodiny dějepisu na základní škole. Žák se díky aktivitě dozví o volyňských Češích pomocí mnou vytvořeného komiksu. Druhá výuková aktivita je určena do hodiny dějepisu na gymnáziu. Jedná se o mnou smyšlený příběh volyňského Čecha, který popisuje zásadní historické události, které se staly na Volyni a které přímo ovlivnily nejen

Československo. Aktivitu je vhodné využít jako opakování dějin první světové války, meziválečného období a druhé světové války. Třetí výuková aktivita je určena do hodiny Výchovy k občanství na základní škole. Využil jsem zde historickou etapu volyňských Čechů, kterou jsem převedl do kazuistiky, na které si žáci osvojí techniku sebepoznání. Čtvrtá výuková aktivita je určena pro Občanský a společenskovědní základ na gymnáziu. Jedná se o inscenační aktivitu, ve které se žáci vžijí do volyňských Čechů, kteří čelili kolektivizaci. Dále jsem uvedl recepty, které si má rodina dovezla z Volyně. Recepty lze využít v rámci oboru Člověk a svět práce.

Literatura

Monografie

- AUSKÝ, Stanislav A., HULÁK, Jaroslav, ed., 1999. *Kozáci*. Praha: Academia. ISBN 8020007660.
- BÁRTEK, Tomáš a Tereza NIČOVÁ, ed., 2013. *Návrat do vlasti: sborník příspěvků z konference konané k 65. výročí reemigrace volyňských Čechů*. [Praha]: Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. ISBN 978-80-903164-7-8.
- ČAPEK, Vratislav, Jaroslav PÁTEK a Otto ZWETTLER, 1993. *Světové dějiny*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-091-5.
- DOUBEK, Vratislav, 2012. *Česká politika a (východní) vystěhovalectví 1848-1922*. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-7470-023-1.
- DUBOVICKÝ, Ivan, 2018. *Češi v Americe a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí: Czechs in America and Czech-American relations in a course of five centuries*. Druhé, přepracované vydání. Přeložil Linda LEFFOVÁ. Praha: Epoque. ISBN 978-80-7557-165-6.
- FIDLER, Jiří, 2003. *Zborov 1917: malý encyklopedický slovník*. Brno: Jota. Jota - Military. ISBN 80-7217-209-3.
- FRIEDL, Jiří, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZNÍK a Martin WIHODA, 2017. *Dějiny Polska*. Přeložil Martin VESELKA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-306-8.
- GEISS, Imanuel, 1999. *Dějiny světa v souvislostech*. Praha: I. Železný. Malá moderní encyklopedie (Ivo Železný). ISBN 80-240-0453-4.
- HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- HRBEK, Jaroslav, 2009. *Draze zaplacená svoboda: osvobození Československa 1944-1945*. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7185-976-5.
- KOHOUTKOVÁ, Helena a Martina KOMSOVÁ, 2005. *Dějepis na dlani*. Olomouc: Rubico. ISBN 80-7346-057-2.
- MARTINOVSKÝ, Josef Alois, 1945. *Kronika Českého Malína*. 2. vydání. V Praze: Ministerstvo informací.
- MAS'ÚDÍ, Abu l-Hasan 'Alí ibn Husain al, 1983. *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*. Přeložil Ivan HRBEK. Praha: Odeon. Živá díla minulosti (Odeon).
- MOJŽÍŠ, Milan, ed., 2017. *Československé legie 1914-1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*. Druhé vydání. Praha: Epoque, s.r.o. ve spolupráci s Československou obcí legionářskou. ISBN 978-80-87919-27-9.
- NOSKOVÁ, Jana, 2007. *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury*. Brno: Ústav evropské etnologie. Etnologické studie. ISBN 978-80-254-0095-1.
- PEČENKA, Marek a Bohuslav LITERA, 2011. *Dějiny Ruska v datech*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-86569-14-7.

- PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA, 1996. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0580-1.
- RICHTER, Karel, 2015. *Historické drama volyňských Čechů*. Praha: EPOCH. ISBN 978-80-7425-244-0.
- RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI, 2015. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1.
- ŘEPÍK, Josef, 2017. *Josífek z Českého Malína, aneb, Dětství skončilo 13.7.1943*. Praha: Československá obec legionářská. ISBN 978-80-87919-36-1.
- STEVENSON, John, 2004. *Dějiny Evropy: [od nejstarších civilizací do počátku třetího tisíciletí]*. Praha: vydalo Ottovo nakladatelství v divizi Cesty. ISBN 80-7181-132-7.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠATAVA, Leoš, 1989. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha: Univerzita Karlova. Acta Universitatis Carolinae.
- ŠIMEK, Václav, 1993. *U nás na Volyni*. Sokolov: Okresní úřad. ISBN 80-901534-9-6.
- ŠIRC, Václav, 1987. *Minulost zavátá časem: kronika Českých Dorohostajů a přilehlých osad Libánovky a Máslenky*. Louny: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků.
- ŠVANKMAJER, Milan, 2008. *Dějiny Ruska*. 5., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-613-2.
- TÉRA, Michal, 2019. *Kyjevská Rus: dějiny, kultura, společnost*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-413-8.
- VACULÍK, Jaroslav, 2009. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-397-8.
- VACULÍK, Jaroslav, 1997. *Dějiny volyňských Čechů*. Praha: Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. ISBN 80-901878-5-4.
- VACULÍK, Jaroslav, 2009. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-397-8.
- VACULÍK, Jaroslav, 1998. *Dějiny volyňských Čechů*. Praha: Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. ISBN 80-901878-8-9.
- VACULÍK, Jaroslav, 2001. *Dějiny volyňských Čechů*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2568-9.
- VACULÍK, Jaroslav, 1984. *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v letech 1945-1948*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně.
- VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024733579.
- VĚRNÁ STRÁŽ, Týdeník svazu Čechů z Volyně, Žatec, 1948, č. 2

Vyprávění o minulých letech: Nestorův letopis ruský : nejstarší staroruská kronika, 2014. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Pro Oriente (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-119-9.

ZUBOV, Andrej Borisovič, ed., 2015. *Dějiny Ruska 20. století*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0921-4.

Internetové zdroje

BENEŠ, Miroslav, Anna-Marie ELSNEROVÁ, Simon SCHWAB a Josef SOVIAR, 2017. *Legie do škol: Výuková příručka na téma Čs. legie 1914–1920* [online]. a Československá obec legionářská [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: http://legie100.com/soubory/ucpomucky_pdf/4/1-Texty.pdf

BERNATT-RESZCZYŃSKÁ, Markéta a Kristýna HIMMEROVÁ. Blaničtí rytíři z Volyně.: Bojovali na východní frontě, pak se volynští Češi z historie vytratili. *Paměť národa* [online]. 7.5.2021 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/blanicti-rytiri-z-volyne-bojovali-na-vychodni-fronte-pak-se-volynsti-cesi-z>

BIŽOVSKÝ, Václav, 2000. *Volynská gubernie a návrat do Čech* [online]. Teplice [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: https://www.scvp.eu/downloads/Vaclav_Bizovsky_-_Volynska_gubernie_a_navrat_do_Cech.pdf

BRITANNICA. February Revolution: Russian history [1917]. *Britannica* [online]. 2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/February-Revolution>

ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. *Volhynia* [online]. 2013 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Volhynia>

ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. *Ukraine: historical regions* [online]. In: . [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ukraine#/media/1/612921/3805>

GLASEROVÁ, Dominika. Čt24: Havlova návštěva přinesla naději na nový život. První černobyľští Češi se vrátili před třiceti lety [online]. 2021 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3301121-havlova-navsteva-prinesla-nadeji-na-novy-zivot-prvni-cernobylsti-cesi-se-vratili-pred>

HISTORIE.CS. *Jak se Ukrajina hlásila o své místo na slunci* [online]. 2022 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/222411058220009/>

HRYTSAK, Petro, Volodymyr KUBIJOVYČ, Yaroslav PASTERNAK a Ihor STEBELSKY. *Internet Encyclopedia of Ukraine: Volhynia* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CV%5CO%5CVolhynia.htm>

KRUŠINA, Martin. 6. 10. 1944 Den překročení hranic na Dukle. *Slavné dny* [online]. 2016 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://www.slavne-dny.cz/episode/10012988/den-prekroceni-hranic-na-dukle-6-rijen-1944>

KŘÍŽ, Daniel. Komiks ve vzdělávání. *Rvp.cz* [online]. 14. 2. 2013 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/17163/KOMIKS-VE-VZDELAVANI.html>

MACH, Vladimír. Říjnová revoluce v Rusku (VŘSR). *Totalita.cz* [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/vrsr.php>

MARKÉTA BERNATT-RESZCZYŃSKÁ. Paměť národa: Dohoda o poválečném přesídlení volyňských Čechů do Československa [online]. 2019 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/dohoda-o-povalecnem-presidleni-volynskych-cechu-do-ceskoslovenska>

OBEC NOVÝ MALÍN. *Nový Malín: O obci* [online]. 2015 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://www.novymalin.cz/660-o-obci>

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1905. sv. 23. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:da4a7080-eb9a-11e4-a511-5ef3fc9ae867>

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://revize.edu.cz/files/rvp-zv-2021-s-vyznaceny-mi-zmenami.pdf>,

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNÁZIA [online]. Praha: MŠMT, 2022. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/#1-v-sou%C4%8Dasnosti-platn%C3%A1-rvp>

SČVP. *Historie VČ obecně: Léta válečná 1914 až 1920* [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.scvp.eu/?p=h5s1>

ŠAJTAR, Jaroslav. Před 100 lety únorová revoluce v Rusku svrhla samoděržaví. *Reflex* [online]. 2017 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/historie/78032/pred-100-lety-unorova-revoluce-v-rusku-svrhla-samoderzavi.html>

VELVYSLANECTVÍ UKRAJINY V ČESKÉ REPUBLICE. *Popraveni hladem: neznámá genocida Ukrajinců 1932–1933 si vyžádala přes 7,5 milionů obětí* [online]. 23.11.2018 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://czechia.mfa.gov.ua/cs/news/68823-popravenihladem-neznmngenocidaukrajinc-19321933-si-vydala-pes-75-milion-obt>

VOLYNACI.CZ. *Pokosy* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.volynaci.cz/obec/447/ZVĚŘINA>, Pavel a Daniel RŮŽIČKA. Kolektivizace. *Totalita.cz* [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/kolektivizace.php>

INTERNET ENCYCLOPEDIA OF UKRAINE: DULIBIANS [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CD%5CU%5CDulibians.htm>

INTERNET ENCYCLOPEDIA OF UKRAINE: UNIATES [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CU%5CN%5CUniates.htm>

HALIČSKO-VOLYŇSKÝ LETOPIS, 2010. Přeložil Jitka KOMENDOVÁ. Praha: Argo. Memoria medii aevi. ISBN 978-80-257-0187-4.

O. B. METLIKA, JI. IO. IBEBAKOBA. Volyňská oblast. *Encyklopedie moderní Ukrajiny* [online]. 2006 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27573

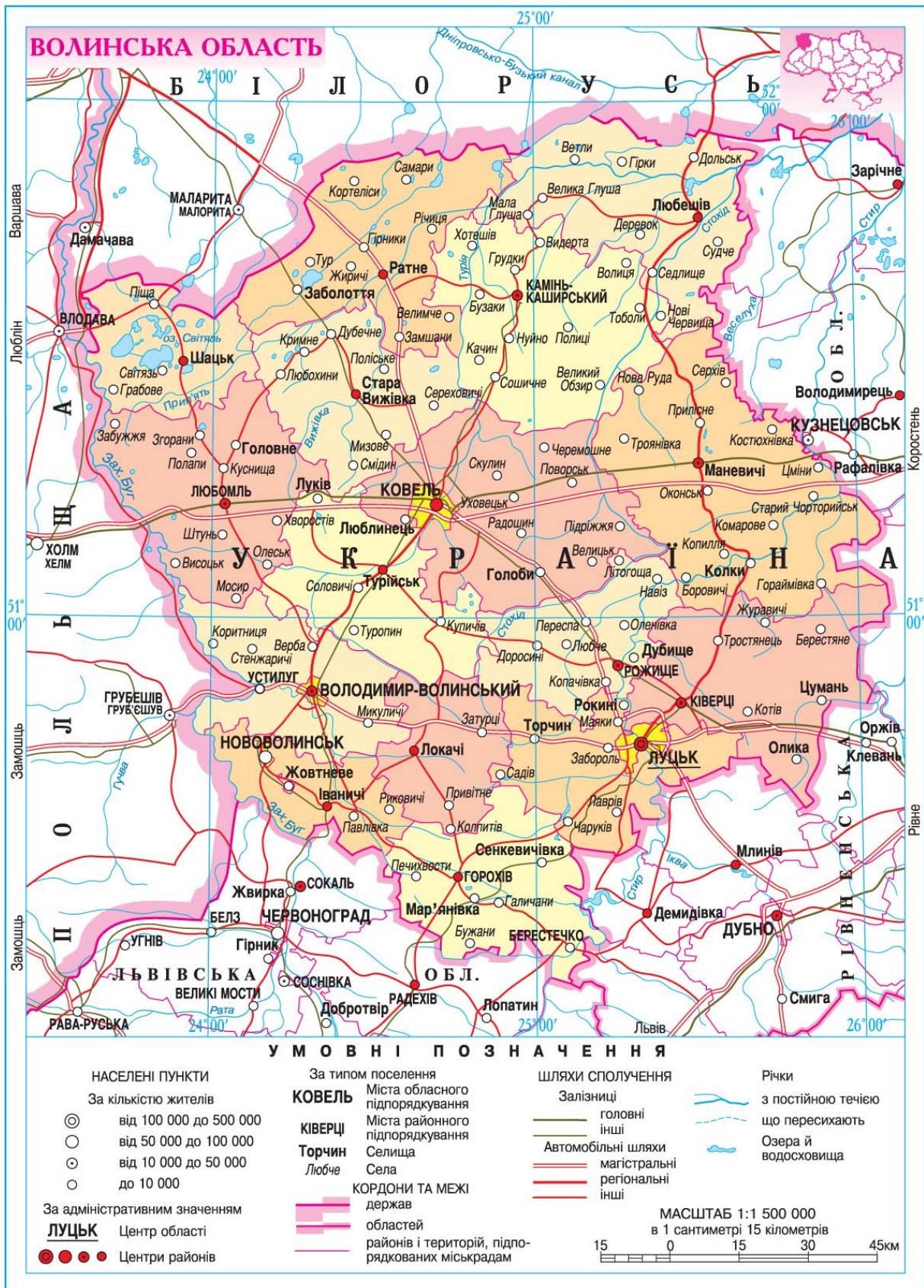
Přílohy

Příloha č.1 Historické regiony Ukrajiny

(ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. Ukraine: historical regions [online]. In: . [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ukraine#/media/1/612921/3805>)

Прилога ч.2 Волинська область

(О. В. МЕТИЛКА, Л. Ю. ИВЕВАКОВА. Volyńska oblast. Encyklopedie moderní Ukrajiny [online]. 2006 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27573)

Příloha č.3 Mapa Volyně z roku 1868

(SDRUŽENÍ ČECHŮ Z VOLYNĚ A JEJICH PŘÁTEL. Mapy: Mapka z roku 1868 s umístěním Volyně [online]. [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.scvp.eu/?p=m1>)

Příloha č.4 Rozdělení Volyně na Polskou Volyň a Sovětskou Volyň

(ČT EDU. Volynští Češi. [online]. [cit. 2022-03-24]. Dostupné z:
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/7239-volynsti-cesi>)

CARSKÉ RUSKO PO ZRUŠENÍ NEVOLNICTVÍ

MEZITÍM V ČESKÝCH ZEMÍCH

ČEŠI SE DOZVÍDAJÍ O LEVNÉ PŮDĚ NA VOLYNI

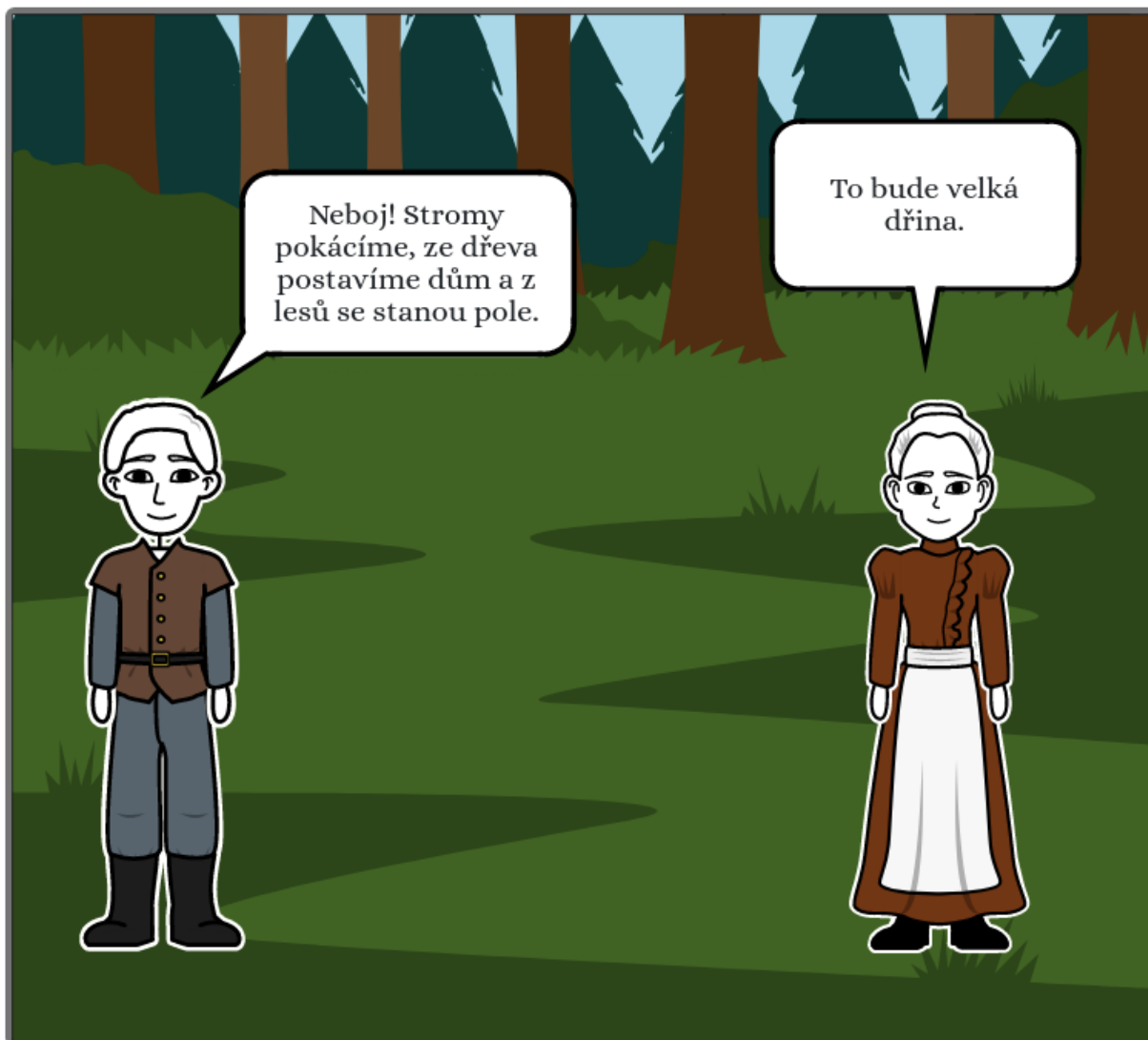
ČEŠI SE DOZVÍDAJÍ O LEVNÉ PŮDĚ NA VOLYNI

ZAČÁTKY ČECHŮ NA VOLYNI

ZAČÁTKY ČECHŮ NA VOLYNI

ZAČÁTKY ČECHŮ NA VOLYNI

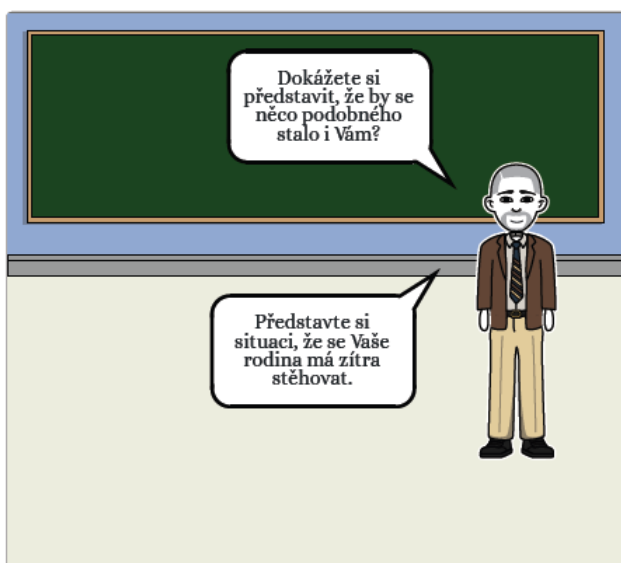
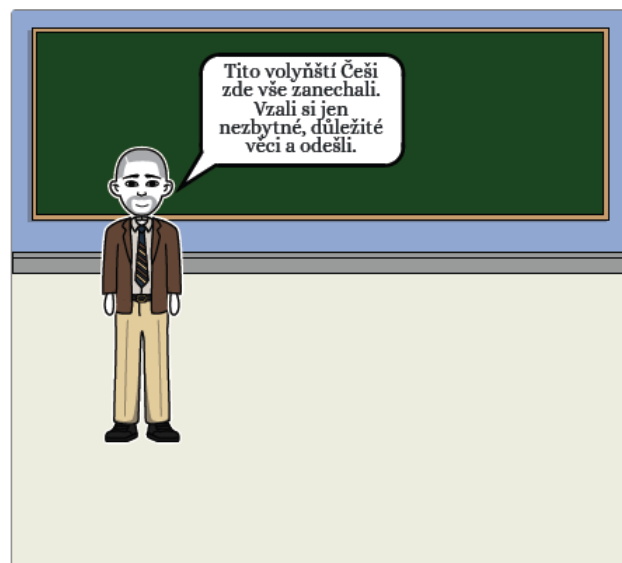
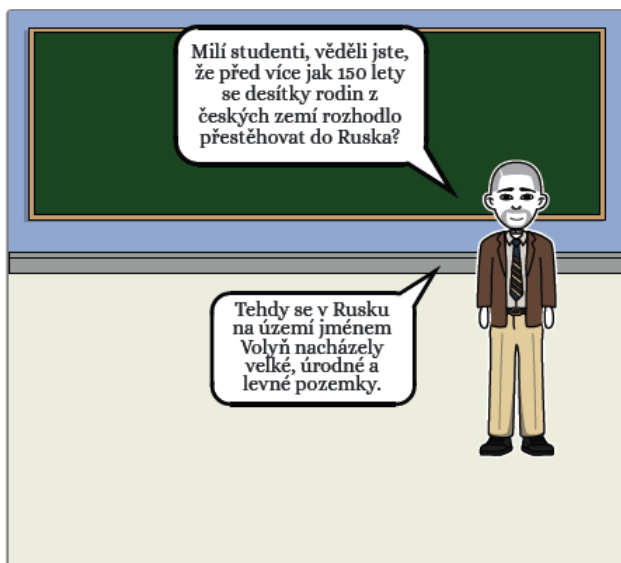

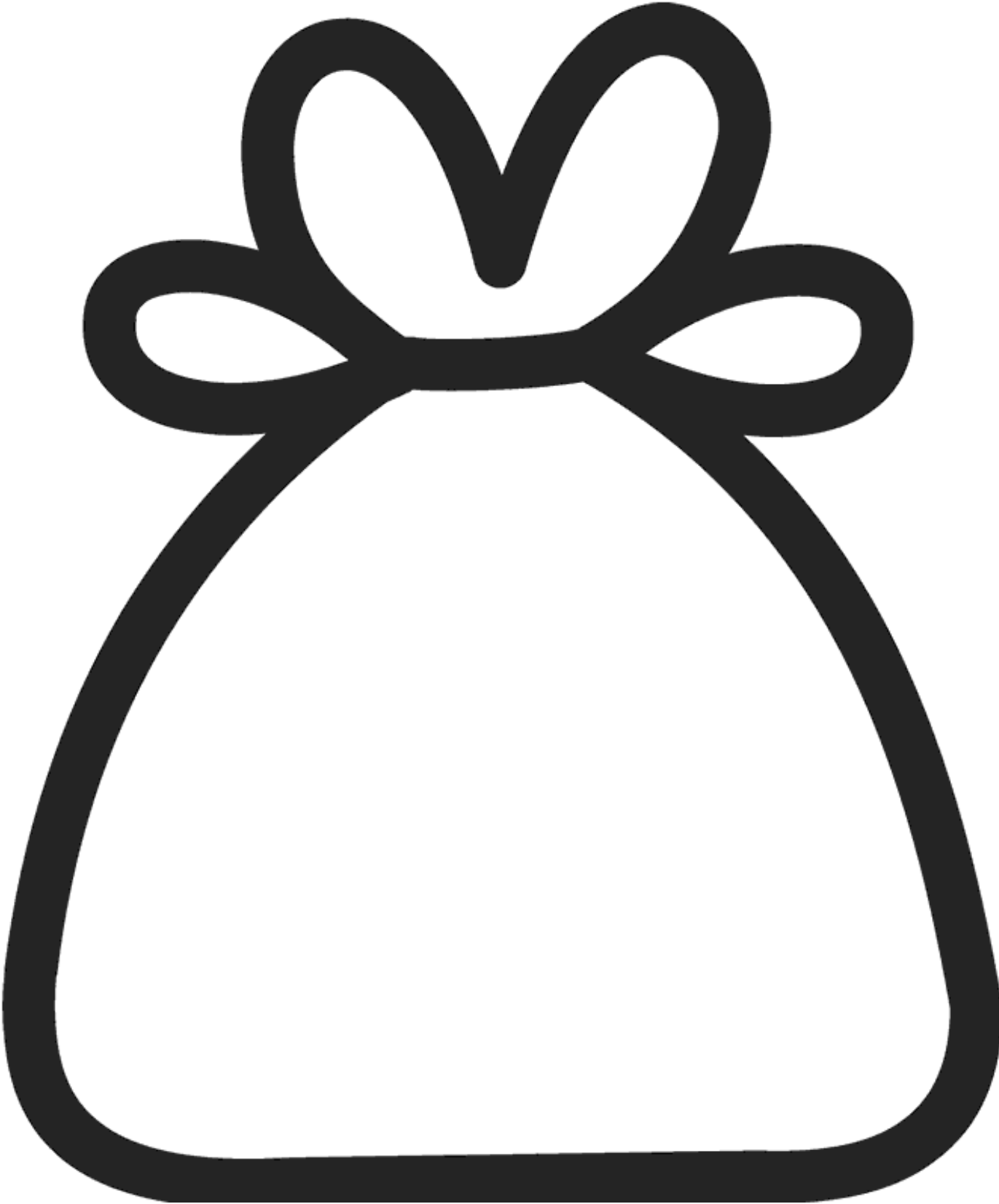
Příběh Josefa Vysockého

Narodil jsem se v carském Rusku poblíž hranic s Rakousko-Uherskem v oblasti jménem Volyni. Moji rodiče pocházeli z Čech, přesněji z malé vesničky u Trutnova. Na Volyň se přestěhovali, protože chtěli hospodařit. V Čechách v té době nebylo kde a pokud bylo, cena půdy byla drahá. Když zjistili, že se v carském Rusku dá zakoupit půda za pár korun, neváhali a emigrovali. V roce 1871 společně s dalšími rodinami založili malou vesnici nedaleko Českého Malína. Začátky byly těžké. Nově zakoupená půda byla zarostlá, nehnojená a neproorávaná, proto první výnosy z vypěstovaných plodin byly mizivé. Rodiče nejprve bydleli s dalšími rodinami společně na statku, protože neměli kde jinde bydlet. Součástí zakoupené půdy byly i lesy, které postupně káceli a ze dřeva si postavili primitivní obydlí jménem zemljanka. Jednalo se o vyhloubenou díru, která byla opatřena dřevěnou střešou. Maminka vždy na tyto začátky vzpomínala jako na dřinu, která se vyplatila. Postupem času, díky úmorné práci, hnojení a kvalitní půdě se začalo dařit. Rodiče nejprve pěstovali obilí, později začali pěstovat i chmel. Ten byl velice výnosný a žádaný. Dále chovali krávy na mléko, které jezdili prodávat do města. Já jsem se narodil v roce 1895 do krásného kamenného domu, který moji rodiče postavili. V naší vesnici byla i škola. Bohužel byl nedostatek českých učitelů, takže výuka neprobíhala v češtině. Naštěstí mě rodiče učili česky doma, a to z knížek, které si s sebou z Čech přivezli. Po škole jsem začal pracovat v našem hospodářství. Netrvalo dlouho a roku 1914 přišla válka, později nazývaná jako Velká válka. My Češi na Volyni jsme byli z války nadšeni, neboť jsme stále byli Češi a chtěli jsme, aby český národ měl svůj vlastní stát. Já jsem byl do války povolán, měl jsem sloužit v ruské armádě, ale naštěstí se v té době, také díky tlaku na tehdejší vládu volyňskými Čechy, začala tvořit československá vojenská jednotka tzv. česká družina, do které jsem byl převelen. Byli jsme zde samí Češi. Někteří byli moji krajané z Volyně, jiní z různých koutů Ruska a pak zde byli váleční zajatci, Češi, co bojovali na straně nepřítele, tedy Rakousko-Uherska. My všichni jsme bojovali za samostatný Československý stát. V bitvě u Zborova jsem byl raněn a války se už nezúčastnil. Moji druzi ale bojovali dál a díky jejich hrdinství u Zborova se o nich dozvěděl celý svět. Naše hrdinství za války se stalo jedním z důvodů, proč po porážce Rakousko-Uherska a po konci této Velké války vzniká Československo. Po uzdravení z válečného zranění jsem se vrátil domů. Svoji vesnici jsem nepoznával. Byla silně zasažena válkou, neboť se zde táhla fronta. Domy byly poničené, vyrabované, pole zdevastované a veškerý dobytek byl pryč. Museli jsme začínat od začátku. Znovu zkultivovat pole, opravit poničené domy, vyrobit nové nářadí a koupit nový dobytek. Nějaký čas to trvalo, ale povedlo se. Opět jsme vesnici zvelebili. V roce 1921 se zde zavádí elektřina a téhož roku jsme opět postavili zničenou školu. O pár let později se zde začaly učit i moje děti. Nejprve je učila polská učitelka, neboť po válce se Volyň rozdělila na část polskou a část sovětskou. My jsme zůstali na polské straně. Po nějaké době se nám povedlo dostat českého učitele přímo z Československa. Byl to skvělý člověk, děti ho měly rády, díky němu se opět dostala čeština do škol a děti tak měly možnost se opět učit český pravopis a gramatiku. Učitel byl hlavní duší našeho kulturního dění ve vesnici. Pořádal besedy, s dětmi vytvořili divadelní kroužek a byl i skvělý muzikant. Díky němu byla založena kapela. Poválečné období bylo období hojnosti. Dařilo se hospodářství, zboží jsme mohli volně prodávat, čímž se nám finančně dařilo. Obrat nastal s příchodem další války. Němci napadli Polsko a během dvou týdnů se do války přidal Sovětský svaz. Volyň se díky tomu opět sjednotila a my jsme se najednou ocitli pod SSSR. Doba hojnosti se změnila na dobu teroru. Museli jsme povinně odvádět zemědělské produkty. Ten, kdo vlastnil velký majetek, byl zajat a poslán do gulagu. Stalo se to i mému bratranci z

vesnice, který vlastnil velký mlýn. Přišli sovětsí vojáci, zajali ho, odvedli a už jsem ho nikdy neviděl. Netrvalo dlouho a Německo zaútočilo na SSSR. Hned druhý den k nám přijeli němečtí vojáci a my jsme se ocitli v německé okupaci. Ve dne si němečtí vojáci brali z vesnic co chtěli a v noci nás zase okrádali sovětsí partyzáni, banderovci, nebo polští partyzáni. Báli jsme se, co s námi bude, a tak jsme raději neprotestovali a dávali jim, co chtěli. Žili jsme v ukrutném strachu, který se ještě zdvojnásobil 13. července 1943, kdy Němci vypálili celou sousední vesnici Český Malín i s jeho obyvateli. Tehdy se zachránilo jen pár lidí. Byl to příšerný čin, který mě vedl k tomu, že jsem později, až se sem dostala vojska SSSR, narukoval do nově vznikajícího 1. československého armádního sboru. Po pár měsících výcviku jsem já a další tisíce Čechů z Volyně byli připraveni opět jít bojovat za Československo. Byli jsme nasazeni do bitvy na Dukle. Byla to hrozivá bitva, kterou jsme nakonec vyhráli a následně jsme se dostali na Slovensko, kde jsme dále pokračovali přes Prešov, Bardějov až jsme se dostali na Moravu. To už válka skončila a já jsem již zůstal v Československu. Věděl jsem, že Volyň nebude již taková, jakou si ji pamatuji. Naštěstí naše vláda zajistila možnost reemigrace nás volyňských Čechů zpět do Československa. Čekal jsem dva roky na to, abych se opět setkal se svojí rodinou, která v roce 1947 přijíždí společně s dalšími tisíci Čechy zpět do Československa.

Příloha č. 7 Komiks, jako forma zadání.

Milí studenti. Věděli jste, že na konci 19. století se desítky rodin přestěhovali kvůli levné a úrodné půdě do carského Ruska? Někteří z nich se usadili na území zvané Volyně. Tito volyňští Češi zde vybudovali krásné vesnice a velké hospodářství.

Představte si, že jste jedni z těchto volyňských Čechů. Nakreslete na rozdané papíry Vaše hospodářství, které jste sami vybudovali. Na první papír nakreslete Vaši půdu, na druhý papír Vaše hospodářská zvířata a na třetí papír Vaše hospodářské vybavení.

Na základě vládního usnesení jste odedneška všichni povinni v rámci zemědělské kolektivizace odevzdat svůj mrtvý i živý zemědělský inventář do kolchozu. Ti, kteří ihned neučiní, budou odvedeni i s rodinami do gulagu.

Příloha č. 11 – doslovná transkripce rozhovoru

V rozhovoru vystupují dva aktéři, a to Autor výzkumu (A) Účastník výzkumu (U)

A: „Sešli jsme se dnes, abychom zaznamenali vzpomínky na Volyň rodiny Vysockých a rodiny Sedláčků. Nejprve bych byl rád, kdybys řekla tvoje vazby na tyto dvě rodiny.“

U: „Moji rodiče pocházeli z Volyně, maminka z Pokos u Dubna nebo Rovna a tatínek pocházel z vesnice Teremno u města Luck“.

A: „Rád bych se tě zeptal na to, jestli něco víš o začátcích těchto dvou rodin na Volyni“

U: „Prarodiče maminky se odstěhovali někde z Trutnovska, ale přesně nevím dědinu. Jelo tam několik rodin z Čech, založili tam vesnici Pokosy a byli tam téměř všichni Češi. O rodině Vysockých toho moc nevím. Tatínek moc nemluvil odkud se jejich předci z Česka přestěhovali. Vím jen, že vesnice Teremno byla blízko města Luck. Důvody stěhování byly ekonomické a nemožnost založit vlastní hospodářství. Oni Sedláčkoví byly pod Krkonošemi, pod hormama, tam to bylo špatný s hospodařením. Začátky byly tvrdý, koupili si hlavně lesy, byly lacinější, ale museli to vykácet, pařezy odstranit, aby měli půdu a z toho dřeva si stavěli pak domy. Nejprve tak bydleli v zemljankách.“

A: „Víš něco o tom, jak tyto rodiny hospodařili? Co pěstovali, popřípadě co chovali?“

U: „Když tam přišli tak se živili hlavně zemědělstvím. Můj dědeček se věnoval chovu prasat, hlavně selátek na prodej, poté založili chmelnici a pěstovali ještě cukrovou řepu a hlavně obilí. Chmelnice jim nejvíce dávali peníze. Prodávali je do pivovarů.“

A: Dále bych se tě rád zeptal na první světovou válku. Víš něco z vyprávění tvých rodičů, popřípadě prarodičů o tomto období?

U: „O Sedláčkových nevím jak to bylo v první světové válce, ale u Vysockých, manžel maminky mého tatínka, když ještě tatínek nebyl na světě, tak narukoval a padl.“

A: „Narukoval do legií nebo do carské armády?“

U: „Nejspíš do legií.“

A: „Jak to bylo dál s tvou babičkou, která ovdověla?“

U: „Aby nebyla sama, a protože měla dvě děti, tak si našla druhého manžela a s ním měla třetí dítě. Mého otce. Jinak o tom období nic nevím. Moc se o tom nemluvalo.“

A: „Po první světové válce se Volyň rozděluje na polskou Volyň a sovětskou Volyň. Jak to bylo s rodinami v tomto meziválečném období?“

U: „Bydleli na západě, takže začali patřit pod polskou nadvládou. Maminka se narodila v roce 1919 20.5., narodila se do rodiny 11 dětí a ona byla 8 dítětem, po ní se narodila sestra a bratr. Tak teda 9 se narodila. Ne 8, protože se ještě narodila Albínka, která ihned zemřela. Dospělého věku se dožilo 6 dětí z těch 11. Maminka se jmenovala Františka a táta Josef. Co se rodiny Vysockých týká, tatínek se narodil až tedy za toho druhého manžela své maminky a narodil se 21. ledna 1924. To bylo asi zrovna, když zemřel Lenin. Narodil se jako poslední dítě své maminky a všichni se dožili až dospělého věku.“

A: „Jak vypadaly školy, do kterých tvoji rodiče chodili? A jak vypadaly ty vesnice, ve kterých tvoji rodiče žili? “

U: „Z maminčina vyprávění vím, že v Pokosech bylo asi 11 rodin, byla to malá vesnička a oni tam žili poklidně. Měli tam i školu, ale nemohli sehnat českého učitele. Na začátku takže oni chodili s Poláky do jedné školy. Ve vesnici totiž bydleli i Poláci. Do školy se chodilo, myslím, jen do 10/11 let. Vyučovalo se tam polsky, proto moji rodiče uměli sice mluvit česky, ale český pravopis neuměli, uměli jenom polský pravopis. Vesnice Teremno měla školu a taky byla polská, protože i tatínek neuměl českou gramatiku. Doma se mluvilo česky, ale ve škole se učilo polsky a tatínek se naučil rusky až na vojně.“

A: „Říkala si, že tvoji rodiče vystudovali školu v 11 letech. Čím se tedy potom živili?“

U: „Museli pomáhat v rodinném hospodářství, ale tatínek se šel vyučit obuvníkem, ševcem. Nebyla to, ale střední škola, vyučil se ve vesnici. V rodině Sedláčkové se jedna vyučila u švadleny švadlenou. Moje maminka pomáhala jenom v hospodářství, její maminka byla nějaká nemocná, takže to za ní převzala. Co se toho hospodářství týče, podle vzpomínek mojí maminky se měli v meziválečném období velice dobře. Mohli si vypěstovat co chtěli a mohli si prodat co chtěli. Neměli žádné nucené dodávky a chovali hlavně prasata, tatínek maminky je choval. Ty potom prodával nějakým kupcům. Dále měli zeleninu a ovoce, které jezdili prodávat do města nebo k židovi, který si pro to chodil. Máslo od krav dělali, tvarohy i mléko taky dělali. Mléko prodávali do továrny, která si pro to jezdila.“

A: „Jaký byl kulturní život u rodiny Sedláčků a Vysockých v meziválečném období?“

U: „Ta Česká menšina byla hrozně spolu, pořádali zábavy a zrovna v rodině mé babičky se scházeli a tancovali přímo doma. Můj dědeček to měl hrozně rád. Měli i českou kapelu, která hrála písničky z Čech. Objednávali si knížky a noty z Čech a podle toho se i učili a četli česky.“

A: „Dostáváme se do roku 1939, kdy Německo napadá Polsko a posléze i SSSR zaútočilo na Polsko, což vedlo ke sjednocení Volyně pod SSSR. Jak tyto události vnímali tví rodiče?“

U: „Nebyly rádi, situace se dost změnila.“

A: „Probíhala v obcích tvých rodičů kolektivizace?“

U: „Pokud vím, tak kolektivizace neměla čas, aby se zde rozběhla, nic mi o JZD neříkali, jen tedy ty dodávky se jim zvýšily a některé výrobky museli dávat i zadarmo a když tam byly velice bohatí, tak jim to zabavili a poslali je na Sibiř. Měli jsme takového i v rodině. V rodině Sedláčků. Byl to nějaký bratranec a ten měl mlýn, tak oni ho vzali a skončili i s rodinou v gulagu. Pak ještě rodina Režných, taky naše přízeň. Měli větší hospodářství, tak je dali na Sibiř, kde dokonce tu rodinu rozdělili, ale nakonec se našli. Naši dokonce jak byli už v Česku, tak o ně žádali, aby je dostali po válce z těch gulagů sem a jo dostali se, přežili a bydleli v Uničově.“

A: „Následuje rok 1941, ve kterém Německo napadá SSSR. Volyň se dostává pod německou okupaci. Jaké to bylo? Vzpomeneš si, co ti tvoji rodiče na toto období říkali?“

U: „Ukrajinci na začátku Němce vnímali jako osvoboditele, ale naši ne. Maminka říkala, že to bylo hrozný, letadla začali létat nad hlavami a pak se sem dostali Němci. Pamatuji si, jak mi je maminka popisovala. Když přišli byly krásně oholení, vyšňoření, ale když se potom fronta opět vrátila na Volyň, tak to byli ubožáci. Němci jim začali brát jídlo, koně, prasata, vejčička, no prostě všechno pod výhrůzkou smrti.“

A: „Dostali jsme se do období, kdy je Volyň pod německou správou. Toto období je na Volyni spojováno s neustálými boji mezi Němci, banderovci, polskými partyzány a sovětskými partyzány. Jak na toto období vzpomínali tvoji rodiče?“

U: „Oni chodili pro jídlo, hlavně banderovci. Sice Čechy nechávali na pokoji, ale Poláky a židy mučili a zabíjeli. Klidně takto celou rodinu během noci vyvraždili. Stalo se to právě i ve vesnici mojí maminky. Ale Čechy nechávali být, když jim dali, co chtěli. Říkávala, že když ti banderovci viděli nějakého dobrého koně, tak jim ho vzali a dali jim místo toho nějakou starou herku anebo sebrali bez výměny. Dále si vzpomínám, jak nám maminka vyprávěla, že museli chodit vyhrabávat pro Němce sníh na cestách a někdy to byl i metr sněhu! I maminka tam chodila. Co se tatínka týká, ten o banderovcích nemluvil, jen vím, že za války i když se vyučil ševcem, tak to nedělal a chodil pracovat na pilu.“

A: „Dále bych se chtěl zeptat, jak tví rodiče vnímali vypálení Českého Malína?“

U: „Jejich chování se rozhodně změnilo, maminka byla z toho psychicky vynervovaná, dokonce ještě tu v Čechách se to projevovalo. Měla furt strach. O Malínu se dozvěděli tak, že viděli kouř, který se z něho táhl. Bydleli kousek od něho. Někteří lidi z Malína přišli potom k nim, co třeba vedli krávy nebo byli na polích. Dokonce někteří bydleli u Sedláčků. Co se rodiny Vysockých týká, tatínek byl dál a o Českém Malíně se dozvěděl až později. Ale tatínek měl sestru, která si vzala Reje, který byl z Českého Malína. On se z toho dostal, neboť vedl ten

dobytek na příkaz Němců, ale jeho žena a syn tam zemřeli. Co se toho Reje týká, ihned jak to šlo, narukoval a válku přežil. Až se vrátil z války, tak si právě vzal tatínkovu sestru.“

A: „Dostáváme se do roku 1944. Dochází k osvobození Volyně od německé nadvlády. A v tomto roce se zakládá 1. československý armádní sbor. Chtěl bych se tedy zeptat, zda někdo jak z rodiny Sedláčků, tak z rodiny Vysockých do tohoto sboru narukoval?“

U: „Ze Sedláčků to byl mamčin švagr a bratr, kteří narukovali. Švagr to nepřežil, padl na Dukle a brácha ten to přežil. Co se rodiny Vysockých týká, tak můj tatínek narukoval v Rovně. Jeli na výcvik někde dál asi k Uralu? Nevím přesně. Potom je dali na Duklu. Zde můj táta bojoval. Říkal, že to bylo hrozný, přesouvali se hlavně v noci a museli urazit někdy i 30 – 40 km. Ještě v Polsku před Slovenskými hranicemi byl raněn. Nevím kdy to přesně bylo. Bylo to v průběhu té operace na Dukle. Pak ještě bratranec mojí maminky byl v tanku a dojel s ním až do Prahy a přežil.“

A: „Tvůj táta byl tedy zraněn a již se války neúčastnil, co tedy dělal?“

U: „On byl zraněn na ruce, měl prostřelený obě kosti na ruce. Až se vyléčil, tak se vrátil na Volyn, kde dělal nějakou pomocnou stráž. A zrovna byl přidělen do Pokoz. Tam potkal maminku, kterou si pak vzal ještě na Volyni. Bydleli u rodičů maminky až do reemigrace.“

A: „Po druhé světové válce byly podmínky na Volyni velmi špatné, jak vzpomínali na toto období tvoji rodiče?“

U: „Moc toho nevím, jen museli odvádět velké množství výrobků a oba pracovali na statku, táta páčil samohonku.“

A: „Co vedlo tvoje rodiče k reemigraci a jak ta reemigrace probíhala?“

U: „Hlavně díky politické situaci. Nejprve uvažovali o odchodu do Kanady nebo do Argentiny, ale nakonec po té smlouvě mezi Československem a SSSR si vybrali Česko. Co se té cesty týká, vzali si jen něco. Zlato a peníze nemohli, jen nějaké hospodářské nářadí a myslím, že jednoho koně a krávu. Jeli sem v nákladních vlacích. A jela celá rodina, všichni sourozenci i jejich rodiče. I rodina Vysockých reemigrovala, jedna část se dostala k Žatci a babička s dědečkem Vysoctí jeli se Sedláčkovými společně do Slezských Pavlovic na Osoblažsku. Mamčinu rodiče nakonec šli do Matějovic, taky u Osoblahy. “

A: „Můžeš mi trochu víc přiblížit, jak to tam vypadalo?“

U: „V Pavlovicích nevím, ale v Matějovicích žili velice dobře, pořádali se tam zábavy, měli kulturní život atd. Ty domy byly po Němcích. Barák dostali jen rodiče. Bylo to tak, že ten, kdo měl barák tam, dostal ho i tady, ale táta s mámou barák neměli, museli si ho koupit. Rodiče, ale potom, kvůli zdravotnímu stavu tatínka, se přestěhovali do Nového Malína, aby táta mohl navštěvovat sanatorium v Šumperku.“

A: Na závěr bych se tě chtěl zeptat, jak to měli rodiny Sedláčkových a Vysockých s náboženstvím.

U: „Nutili je, aby přešli na pravoslavnou víru, ale naši zůstali katolíci, všichni sourozenci od mamčiny strany i od tátovi strany.“

A: Je ještě něco, co by si chtěla dodat?

U: „Myslím, že to bude všechno, co vím.“

A: „Děkuji za rozhovor.“

U: „Není za co.“

Příloha č.12 Platidla na Volyni z rodinné sbírky rodiny Vysockých

(10 rublů 1911)

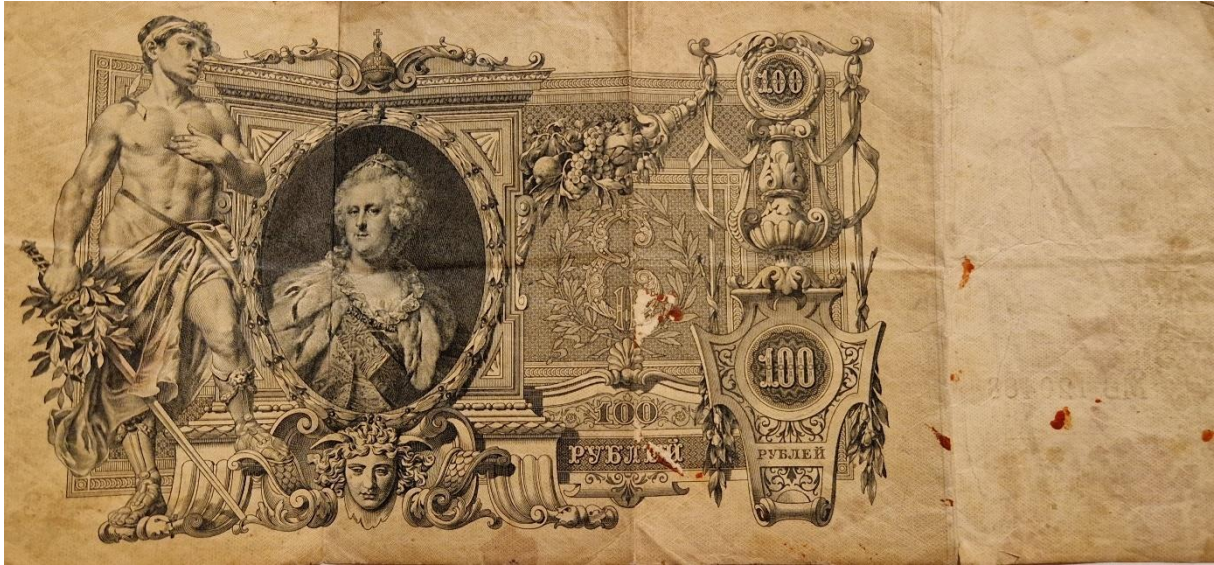
(10 złotych 1932)

(20 kopějka 1867)

(2 Reichsmark 1939)

(100 rublŭ 1910)

(500 ukrajinských hřiven 1918)

1. Рублины государственных кредитных билетов на золотую монету обеспечены тем самым достоинством Государства.
2. Государственные кредитные билеты являются законными платежными средствами во всем имперском правительстве и в частях империи.
3. За подделку кредитных билетов виновные подвергаются личному штрафу, а также правам ссылаемым и каторжным работам.

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КРЕДИТНЫЙ БИЛЕТЪ

ОДИНЪ РУБЛЬ

Государственный банк разбиваетъ кредитные билеты на золотую монету безъ ограничения суммы (1 р. = 1/2 имперіала, содержитъ 17,722 долей чистаго золота).

Директоръ *А. Миллеръ*
Кассиръ *А. Сидоровъ*

НА-136

НА-136

1898

(1 rubl 1898)

(10 złotych 1929)

Příloha č.13 Dobové fotografie rodiny Sedláčků na Volyni

(Rodina Sedláčků, vlevo uprostřed Františka Vysocká)

(Původní volyňská „chat“ rodiny Sedláčků v Pokosech)

(První přijímání nebo školní třída v Pokosech)

(Volyňští Češi v 1.čs. armádním sboru, nahoře uprostřed bratr Františky Vysocké)

(Svatby na Volyni sourozenců Františky Vysocké)

(Františka Vysocká a Josef Vysocký na Volyni)

(Vesnice Pokosy)

Příloha č. 14 Medaile a odznaky Josefa Vysockého za zásluhy v zahraničním odboji

(Řád vlastenecké války)

(Avers pamětní medaile československé armády v zahraničí)

(Revers pamětní medaile československé armády v zahraničí)

(Avers dukelská pamětní medaile)

(Revers dukelská pamětní medaile)

(Avers medaile Za vítězství nad Německem ve Velké Vlastenecké válce 1941–1945)

(Revers medaile Za vítězství nad Německem ve Velké Vlastenecké válce 1941–1945)

(Odznak 50 let osvobození Ukrajiny)

(Avers odznaku Společně v boji za vítězství)

(Revers odznaku Společně v boji za vítězství)

(Odznak Válečný invalida)

Anotace práce

Jméno a příjmení:	Bc. Jiří Škrabal
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce/školitel:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Historie volyňských Čechů a implementace tohoto tématu do výuky na základních a středních školách.
Název v angličtině:	History of Volhynian Czechs and implementation of the topic into curriculum at primary and secondary schools.
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zabývá historií volyňských Čechů a implementací tohoto tématu do výuky na základních a středních školách. Teoretická část se zabývá geografickým zasazením volyňské oblasti a její chronologickou historií od pravěku do 19. století. Dále se v teoretické části zabývám historií volyňských Čechů od jejich emigrace v 19. století do jejich reemigrace ve 20. století. Praktická část se rozděluje na výzkumnou část, která byla uskutečněna kvantitativní metodou pomocí epizodického rozhovoru, jehož cílem bylo zaznamenat život rodiny Vysockých a Sedláčků na Volyni. Ve druhé části byly vytvořeny aktivity implementující téma volyňští Češi do výuky na základních a středních školách.
Klíčová slova:	volyňští Češi, historie, emigrace, reemigrace
Anotace v angličtině:	This diploma thesis is focused on the history of the Volhynian Czechs and how the topic is implemented into the curriculum of primary and secondary schools. The theoretical part focuses on the geographical setting of the Volyn region and its chronological history from prehistoric times to the 19th century. The theoretical part also further focuses on the history of the Volhynian Czechs from their emigration in

	<p>the 19th century to their re-emigration in the 20th century. The practical section is divided into a research part, which was conducted using a quantitative method with episodic interviews to record the lives of the Vysocki and Sedlacek families in Volhynia. In the second part, curricular activities were developed to implement the topic of the Volhynian Czechs into teaching in primary and secondary schools.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Volhynian Czechs, history, emigration, re-emigration
Rozsah práce:	71 s. (125 325 znaků)
Jazyk práce:	Český jazyk